

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO PRIVREDE

IZVJEŠTAJ O RAZVOJU
sa Izvještajem o implementaciji
Strategije razvoja Tuzlanskog
kantona 2016.-2020. godina

za 2017. godinu

Tuzla, juli 2018. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Stepen razvoja kantona.....	5
1.1. Indeks razvijenosti.....	8
1.2. Demografske karakteristike i kretanja.....	10
1.3. Privredni pokazatelji.....	12
1.4. Društveni pokazatelji.....	20
1.5. Okoliš i infrastruktura.....	27
2. Izvještaj o provođenju mjera i projekata iz Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.–2020. godina.....	30
2.1. Struktura strategije.....	31
2.2. Kratki sažetak Akcijskog plana za 2017-2019. godinu.....	32
2.3. Ukupan pregled provedbe strategije za 2017. godinu.....	34
2.4. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2017. godinu.....	37
2.5. Pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu.....	45
3. Institucionalni kapaciteti za razvoj.....	47
4. Izazovi u provedbi strategije.....	48
5. Potreba za ažuriranjem strategije.....	49

Lista priloga

- Prilog 1 – Izvještaj o implementaciji Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016. – 2020. godina za 2017. godinu
- Prilog 2 – Makroindikator razvoja
- Prilog 3 – Sektorski indikatori razvoja

Lista slika i grafikona

Slika 1. Strateški ciljevi za period 2016.-2020. godine.....	5
Grafikon 1. Indeks razvijenosti Tuzlanskog kantona u periodu 2013.-2017. godina.....	8
Grafikon 2. Industrijska proizvodnja po godinama u Tuzlanskom kantonu i FBiH.....	14
Grafikon 3. Pregled kretanja broja zaposlenih u periodu 2013-2017.godina.....	22

Lista tabela

Tabela 1. Pregled osnovnih indikatora razvoja u periodu 2013 - 2017.....	6
Tabela 2. Rang razvijenosti kantona u FBiH u 2017. godini.....	9
Tabela 3. Rang razvijenosti općina/grada Tuzlanskog kantona u 2017. godini	10
Tabela 4. Gustina naseljenosti stanovništva u TK u periodu 2014-2017. godina	11
Tabela 5. Prirodni priraštaj u Tuzlanskom kantonu i FBiH u periodu 2014-2017. godina.....	12
Tabela 6. Pregled pokazatelja ekonomskog razvoja u TK za period od 2013. do 2017. godine.....	13
Tabela 7. Index industrijske proizvodnje po godinama u Tuzlanskom kantonu i FBiH	13
Tabela 8. Osnovni indikatori razvoja TK i FBiH u periodu 2014-2017. godina	15
Tabela 9. Struktura poslovnih subjekata u TK i FBiH u periodu 2013. - 2017.....	16
Tabela 10. Pregled prinosa usjeva i voća u Tuzlanskom kantonu u periodu 2014-2017.....	18
Tabela 11. Pregled broja dolazaka i noćenja turista prema vrstama objekata.....	19
Tabela 12. Pregled pokazatelja društvenog razvoja u TK za period od 2013. do 2017. godine.....	20
Tabela 13. Pregled zaposlenih, nezaposlenih i plaća na nivou godišnjeg prosjeka u TK	21
Tabela 14. Pregled zaposlenih, nezaposlenih i plaća po općinama/gradu za 2017. godinu.....	23
Tabela 15. Broj penzionera i iznos penzija u TK, FBiH i BiH za period 2013-2017. godine	24
Tabela 16. Poreski prihodi u Tuzlanskom kantonu i FBiH po godinama.....	24
Tabela 17. Poreski prihodi u kantonima i u FBiH u 2017. godini	24
Tabela 18. Pregled osnovnog obrazovanja u TK.....	26
Tabela 19. Pregled broja zdravstvenih radnika po djelatnostima u TK i FBiH u periodu 2014. - 2017. godine.....	27
Tabela 20. Pregled pokazatelja zaštite okoliša u TK za period od 2013. do 2017. godine	28
Tabela 21. Pregled broja prevezenih putnika i robe	29
Tabela 22. Pregled strateških i prioritetnih ciljeva.....	32
Tabela 23. Pregled po projektima i mjerama	33
Tabela 24. Ostvareni rezultati u 2017. godini	35
Tabela 25. Pregled implementacije mjera/aktivnosti iz Operativnog/Akcionog plana Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina.....	37
Tabela 26. Pregled realizovanih aktivnosti po prioritetnim ciljevima i mjerama.....	38
Tabela 27. Vrijednost realizovanih sredstava po Strateškim ciljevima u 2017. godini	45
Tabela 28. Struktura finansiranja po strateškim ciljevima i izvorima finansiranja u 2017.....	46

Uvod

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina predstavlja ključni strateško-planski dokument Tuzlanskog kantona, koji treba da podstiče njegov budući rast i razvoj, te predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka te potiče na saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera.

Stvarni rezultati razvoja, koji proizlaze iz implementacije strategije razvoja, mogu biti vidljivi i mjerljivi jedino ukoliko se sistemski provodi praćenje i vrednovanje realizacije strategije. Da bi se postiglo povezivanje razvojnih politika na širem nivou i povezivanje politika ministarstava sa provedbom mjera Strategije, Odjeljenje za razvoj u okviru Ministarstva privrede Tuzlanskog kantona, vrši pripremu izvještaja o razvoju i izvještaja o stanju implementacije Strategije razvoja Tuzlanskog kantona.

Izvještaj o razvoju sa Izvještajem o implementaciji Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina za 2017. godinu pripremljen je prema Programu rada Ministarstva privrede Tuzlanskog kantona za 2018. godinu, a u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 32/17).

Izvještaj o razvoju predstavlja dokument kojim se sagledavaju rezultati u ostvarivanju razvojnih ciljeva i implementaciji strateških dokumenata. Izvještaj ima za cilj da prezentira cjelovit pregled situacije i napretka Tuzlanskog kantona u 2017. godini, te da posluži Vladi Tuzlanskog kantona kao putokaz u budućim razvojnim procesima. Izvještaj je sveobuhvatan, analizira ekonomski, društveni, infrastrukturni i okolišni aspekt razvoja, te predstavlja svojevrsnu situacionu analizu koja se naslanja na Strategiju razvoja Tuzlanskog kantona i time obezbjeđuje kontinuitet u analizi i izvještavanju sveukupnog razvoja, ali i polaznu osnovu za pripremu novog trogodišnjeg akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2019.-2021. godine.

Podršku Vladi Tuzlanskog kantona u izradi Izvještaja o razvoju, kao i ukupnim procesima izrade i provedbe Strategije razvoja, pruža zajednički projekt Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH, Projekt integriranog lokalnog razvoja (ILDP). U dosadašnjoj zajedničkoj saradnji ILDP-a sa Tuzlanskim kantomom u provedbi svih planiranih strateških aktivnosti je više puta naglašena leaderska pozicija koju drži Tuzlanski kanton uz Zeničko-dobojski.

Predstavnici ILDP-a su tokom cjelokupnog proces pripreme Izvještaja o razvoju, održavali sastanke i konsultacije sa predstavnicima Ministarstva privrede, te je uz njihovu stručnu i tehničku podršku finaliziran dostavljeni materijal.

Izvještaj o razvoju se sastoji od dva dijela koja zajednički čine jednu cjelinu i omogućuju praćenje razvojnih trendova i stepen provedbe strategije:

- Dio I se odnosi na stepen razvoja kantona kroz praćenje kretanja ključnih razvojnih pokazatelja,
- Dio II se odnosi na stepen provedbe strateških ciljeva, prioriteta i definiranih mjera u Strategiji razvoja Tuzlanskog kantona.

Struktura i sadržaj izvještaja o razvoju Tuzlanskog kantona su usklađeni sa sadržajem Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, kojim je omogućeno transparentno i usaglašeno razvojno planiranje i upravljanje razvojem u FBiH, kantonima i jedinicama lokalne samouprave.

Postupku izrade Izvještaja prethodile su faze prikupljanja podataka o provedenim aktivnostima, njihovoj finansijskoj strukturi, izvoru sredstava, odnosno implementaciji Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina. Izvještaj se zasniva na relevantnim statističkim podacima publikovanim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, JU Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, kao i Izvještajima o radu ministarstava Tuzlanskog kantona, te podacima prikupljenim od strane jedinica lokalne samouprave, javnih preduzeća i drugih relevantnih aktera.

Ovaj Izvještaj je izrađen uz podršku Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDLP), koji predstavlja zajednički projekat Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH). Sadržaj ove publikacije, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove Vlade Švicarske niti Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP).

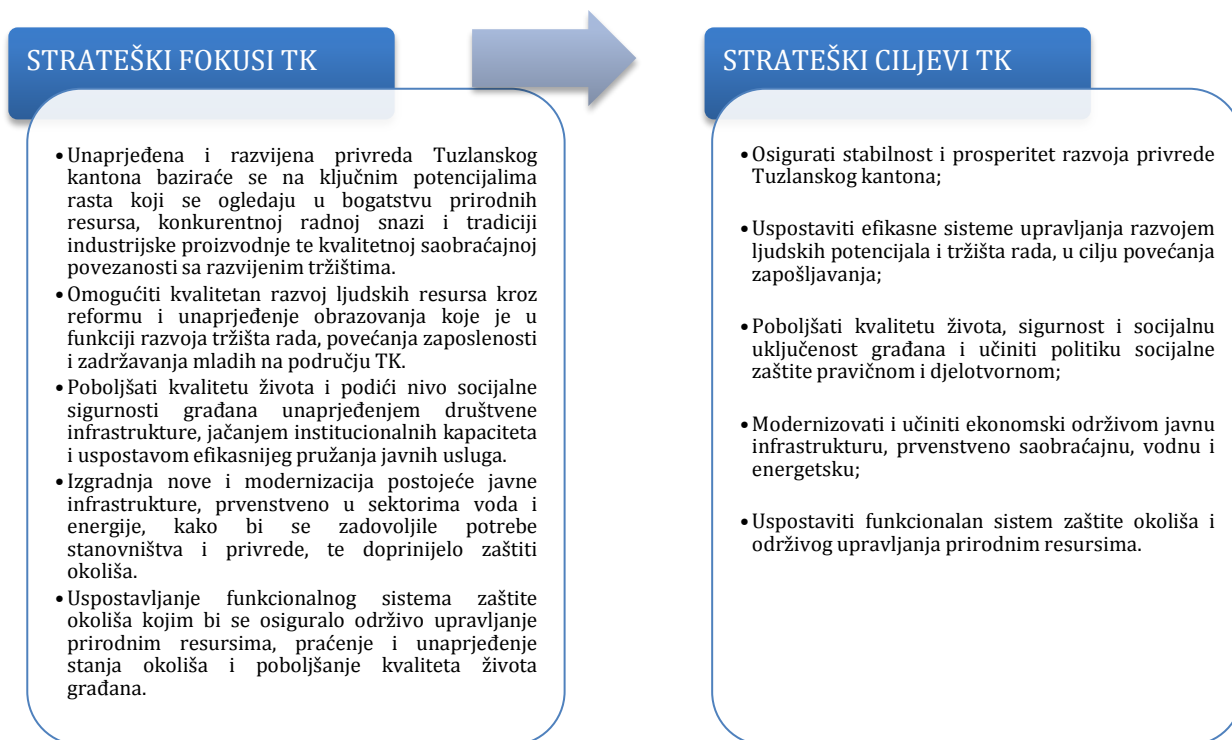
1. Stepen razvoja kantona

Vizija razvoja odražava stratešku namjeru, dubinu i širinu strateške promjene koju građani Tuzlanskog kantona žele u periodu 2016.-2020. godine. S tim u vezi, slika ukupnog stanja i kretanja razvoja u Tuzlanskom kantonu se posmatra u kontekstu vizijom definisanih vrijednosti i svrhe djelovanja Vlade Tuzlanskog kantona, jedinica lokalne samouprave u sastavu kantona i svih drugih relevantnih partnera uključenih u integrisani sistem upravljanja razvojem. Ovakav razvoj karakterišu princip održivosti i integracije, gdje svaki sektor zadržava svoje osnovne razvojne ciljeve, a zajedno ih ostvaruju u obliku uravnoteženog razvoja.

VIZIJA RAZVOJA TUZLANSKOG KANTONA 2020. GODINA

Tuzlanski kanton - otvorena, ekonomski atraktivna i društveno dinamična evropska regija, koja na prepoznatljiv način osigurava spoj industrijske tradicije, održivog razvoja i kvalitete života za svoje građane i ljude koji u njemu borave, rade i investiraju

Sa ciljem približavanja vrijednostima i svrsi djelovanja svih partnera definisanih vizijom razvoja, Integriranom strategijom razvoja za period 2016.-2020. godine definisano je 5 strateških ciljeva koje Tuzlanski kanton planira realizirati do 2020. godine:

Slika 1. Strateški ciljevi za period 2016.-2020. godine

Definisani strateški ciljevi predstavljaju pravac djelovanja ključnih sektora u Tuzlanskom kantonu kako bi se postigle pozitivne promjene na ključnim razvojnim indikatorima u oblastima ekonomije, društva i zaštite okoliša. Ocjena trenutnog stanja i kretanja razvoja Tuzlanskog kantona će se upravo posmatrati kroz stepen ostvarenja strateških ciljeva i njihovog doprinosa pozitivnim promjenama na ključnim pokazateljima stepena razvoja. Posmatrajući razvoj kroz prizmu definisanih strateških ciljeva, očigledno je da se pozitivne promjene pokazatelja utičaju

planiraju realizovati kroz razvoj nekoliko ključnih sektora kao što su industrija, energetika, rudarstvo, poduzetništvo, poljoprivreda, ruralni razvoj, turizam, obrazovanje, kultura, sport, infrastruktura i dr.

Uticaj navedenih strateških ciljeva na razvoj Tuzlanskog kantona se prati putem relevantnih indikatora. Ovi indikatori imaju polaznu osnovu u 2014. ili 2013. godini. Na temelju polazne osnove se prati razvoj i napredak Tuzlanskog kantona u godinama implementacije Strategije. Tabela makroindikatora razvoja, koja sadrži polazne osnove za strateške ciljeve, kao i podatke koji odražavaju kretanja ovih indikatora tokom implementacije nalazi se u nastavku:

Tabela 1. Pregled osnovnih indikatora razvoja u periodu 2013 - 2017.

OSNOVNI INDIKATORI RAZVOJA	indikator	2013	Polazno stanje	2015	2016	2017
			2014			
INDEKS RAZVIJENOSTI	indeks	100	99,4	99,8	93,7	98,5
Stanovništvo (stanje sa 30.06.)	broj	498.911	499.144	498.766	443.053	441.902
Zaposlenih stanovnika (prosjeak)	broj	80.727	81.588	83.427	84.736	93.445
Nezaposlenih stanovnika	broj	98.956	98.797	96.429	91.693	84.250
	žene	50.319	50.717	51.262	51.262	47.723
Bruto domaći proizvod u mil. ¹	iznos	2.620	2.677	n/a	n/a	n/a
	po glavi	5.253,00	5.363,00	n/a	n/a	n/a
Investicije na teritoriji kantona u hilj.	iznos	434.988	434.652	460.557	401.417	n/a
Broj privrednih društava/1000 stanovnika	broj	27,85	28,28	28,96	33,54	34,26
Broj obrta/1000 stanovnika	broj	21,49	21,87	22,35	25,9	25,57
Prosječna neto plaća u KM	iznos	738	739	733	744	767
Broj učenika osnovnih škola/1000 stanovnika	broj	79	80	79	88	86
Broj učenika srednjih škola/1000 stanovnika	broj	45	39	34	36	36
Socijalni i zdravstveni transferi po glavi stanovnika	po glavi	n/a	11,6	n/a	n/a	n/a
Broj ljekara/1000 stanovnika	omjer	2,04	2,06	2,09	2,3	2,42
Iznos realiziranih sredstava za prioritete iz razvojne strategije u hilj.	iznos	-	-	-	33.312	78.566

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema broju stanovnika Tuzlanski kanton je najmnogoljudniji kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine, a zauzima 10,10% površine Federacije BiH i 5,17% površine Bosne i Hercegovine. Tuzlanski kanton je sa 30.06.2017. godine imao 441.902 stanovnika, što čini 20,08% stanovnika FBiH. Broj stanovnika u odnosu na prethodnu godinu je manji za 1.151, dok je broj stanovnika u Federaciji BiH manji za 5.038. Smanjenje broja stanovnika, kako u Tuzlanskom kantonu, tako i u cijeloj Bosni i Hercegovini, se u velikoj mjeri može dovesti u vezu sa evidentnim trendom rasta broja stanovnika koji napuštaju Bosnu i Hercegovinu i odlaze u druge zemlje, prije svega zemlje Evropske Unije.

Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznosi 163,5 stan/km² i prema tom podatku Tuzlanski kanton spada u kategoriju gusto naseljenih kantona. Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu znatno je veća od prosjeka naseljenosti u Federaciji BiH, koja iznosi 83,8 stan/km². Najgušće naseljeno područje u Kantonu je grad Tuzla sa 375,4 stan/km².

¹ Od 2015. godine se više ne obračunava Bruto domaći proizvod na nivou kantona.

Broj poslovnih subjekata u 2017. godini u Tuzlanskom kantonu iznosio je 26.438, što čini 19,53% poslovnih subjekata u FBiH, i veći je u odnosu na prethodnu godinu za 183 poslovna subjekta, što pokazuje kontinuirani trend rasta broja novih poslovnih subjekata u Tuzlanskom kantonu.

Ostvareni izvoz u Kantonu iznosi 1.548 miliona KM, a uvoz 1.791 miliona KM, te je pokrivenost uvoza izvozom 86,5%, što je znatno više u odnosu na pokrivenost uvoza izvozom u FBiH, gdje pokrivenost iznosi 58,3%. Izvoz Tuzlanskog kantona učestvuje u ukupnom izvozu FBiH sa 19,5%, a uvoz sa 13,5%. Važno je napomenuti da je jedan od ključnih razloga rasta izvoza u nekoliko proteklih godina u Tuzlanskom Kantonu, kontinuirani rast i razvoj prerađivačke industrije kao pokretačkog sektora privrede Tuzlanskog kantona, na koju posljednjih par godina u prosjeku otpada polovina realizovanog izvoza Tuzlanskog kantona.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2017. godini u Tuzlanskom kantonu je zabilježen prosječan broj od 93.445 zaposlenih osoba, što je za 10,9% više nego u 2016. godini, a što se može dovesti u korelaciju sa povećanjem broja poslovnih subjekata na području Tuzlanskog kantona. Prema podacima dobivenim iz registra Porezne uprave FBiH broj zaposlenih je u decembru 2017. godine iznosio 98.622 osobe. Najveći prosječan broj zaposlenih ima Tuzla (35.111), a zatim slijede Gračanica (10.240), Živinice (9.533) i Lukavac (8.931). Najmanji prosječan broj zaposlenih u 2017. godini ima Teočak sa 488 osoba.

Na području Tuzlanskog kantona je na kraju 2017. godine evidentirano 84.250 nezaposlenih osoba, što je za 8,2% manje u odnosu na prethodnu godinu, dok je broj nezaposlenih osoba u Federaciji BiH iznosio 349.699, što je manje za 22.508 osoba u odnosu na 2016. godinu. Ključni razlozi za spomenuto smanjenje na području Tuzlanskog kantona se prvenstveno odnose na povećanje privrednih aktivnosti u kontekstu otvaranja novih privrednih subjekata, rasta ukupnih prihoda privrednih subjekata, ali nažalost i rasta broja stanovnika koji napuštaju Tuzlanski kanton kao mjesto svog prebivališta.

Prosječna neto plata isplaćena u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznosila je 767 KM i veća je od prosječne neto plate u 2016. godini, koja je iznosila 744 KM, te je manja u odnosu na iznos prosječne mjesečne neto plate u FBiH, koja iznosi 860 KM. Najveću prosječnu neto platu dobije radnik u Tuzli (894 KM), a najmanju u Doboj Istoku (539 KM). Najviša prosječna neto plata je tokom 2017. godine evidentirana u Kantonu Sarajevo (1.053 KM), zatim u Hercegovačko neretvanskom (933 KM) te u Kantonu 10 (873 KM), dok je najniža u Srednjobosanskom kantonu (698 KM).

Na Tuzlanskom kantonu u 2017. godini, poreski prihodi koji obuhvataju poreze građana i porez na dohodak, iznose 51.099.000 KM, što je 116 KM po glavi stanovnika i manji su od prosjeka u FBiH, gdje iznose 163 KM po glavi stanovnika. Najviši prihodi od poreza građana i poreza na dohodak po glavi stanovnika ostvareni su u Tuzli u iznosu od 183 KM, a najniži u općini Sapna u iznosu od 22 KM. Kanton Sarajevo je daleko prednjačio sa iznosom od 292 KM po glavi stanovnika, a slijedili su ga Hercegovačko-neretvanski kanton sa 216 KM i Zapadno-hercegovački sa 167 KM, te Zeničko-dobojski kanton sa 147 KM.

Ukupan broj penzionera u decembru 2017. godine u FBiH iznosi 346.538, što je za 909 penzionera više nego u prethodnoj godini, dok je u Tuzlanskom kantonu evidentirano 71.049

penzionera i više ih je u odnosu na prošlu godinu za 222. Prosječna isplaćena penzija u FBiH u decembru 2017. godine iznosi 404 KM, dok u Tuzlanskom kantonu iznosi 392,4 KM.

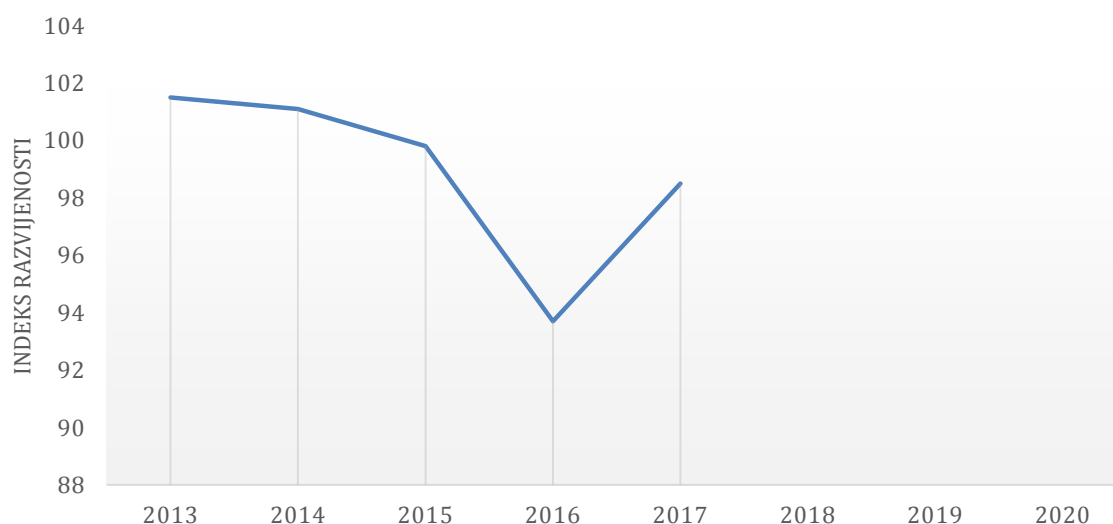
Na području Tuzlanskog kantona u školskoj 2017/2018. godini registrovane su 244 ustanove za osnovno i srednje obrazovanje, što je za 3 manje u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno 53.992 učenika pohađa školu, što je za 595 učenika manje u odnosu na prošlu godinu, te prati tendenciju smanjenja iz prethodnog perioda, što se takođe može dovesti sa već pomenutim trendom rasta broja stanovnika koji napuštaju Tuzlanski kanton i odlaze u druge zemlje.

U FBiH, ukupan broj učenika osnovnog obrazovanja u 2017/2018. godini iznosi 266.500, što je manje za 4.746 učenika u odnosu na prethodnu godinu. Broj učenika na jednog nastavnika i prosječan broj učenika u odjeljenju u osnovnom obrazovanju ima i dalje tendenciju smanjenja. I dalje, određeni broj djece ostaje izvan školskog sistema. U većini slučajeva su to djeca iz ranjivih kategorija poput pripadnika romske nacionalnosti, djeca iz porodica u stanju socijalne potrebe, i to najčešće u ruralnim sredinama, te djeca s posebnim obrazovnim potrebama.

1.1. Indeks razvijenosti

Federalni zavod za programiranje razvoja, kao institucija odgovorna za cjelokupan proces strateškog planiranja u Federaciji BiH, analizira razvijenost kantona spram nivoa razvijenosti prosjeka Federacije BiH i to iskazuje indeksom razvijenosti. Prema Zakonu o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 32/17), Indeks razvijenosti predstavlja kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više temeljnih socioekonomskih pokazatelja radi mjerenja stepena razvijenosti jedinica lokalne samouprave i kantona, i izrađuje se u svrhu mjerenja sveukupnog uticaja implementacije strateških dokumenata.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Tuzlanski kanton u 2017. godini bilježi porast indeksa razvijenosti na 98,5 te je i dalje na četvrtom mjestu na listi razvijenosti kantona Federacije BiH. U Grafikonu 1. prikazana je promjena indeksa razvijenosti u Tuzlanskom kantonu u periodu 2013-2017. godina.

Grafikon 1. Indeks razvijenosti Tuzlanskog kantona u periodu 2013-2017. godina

Kako se vidi iz Tabele 2, ispred Tuzlanskog kantona su po indeksu razvijenosti pozicionirani Kanton Sarajevo, Zapadno-hercegovački kanton i Hercegovačko-neretvanski kanton. Kanton Sarajevo, koji ima zauzima prvo mjesto po razvijenosti kantona, bilježi skoro trostruko veće vrijednosti stepena zaposlenosti, poreskih prihoda po glavi stanovnika kao i odsutnog stanovništva u odnosu na posljednje rangirani Kanton 10.

Tabela 2. Rang razvijenosti² kantona u FBiH u 2017. godini

Rang	Kantoni	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učenik /osn+ sred/ na 1000 stanovnika	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva	Federacija BiH = 100				Odsutno stanovništvo	Indeks razvijenosti
							Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stanovnika	Poreski prihodi po glavi stanovnika		
1	Kanton Sarajevo	45,5	33,9	126	292	-15,2	150,7	121,9	104,4	179,2	124,9	136,2
2	Zapadno-hercegovački kanton	28,4	38,2	122	167	5,3	94,0	112,0	101,0	102,5	226,2	127,1
3	Hercegovačko-neretvanski kanton	32,2	40,0	116	216	-18,4	106,6	107,8	95,7	132,7	109,1	110,4
4	Tuzlanski kanton	27,3	50,4	122	116	-10,8	90,6	83,8	100,9	70,9	146,3	98,5
5	Bosansko-podrinjski kanton	42,5	32,9	122	205	-43,6	140,8	124,0	100,7	126,0	-15,9	95,1
6	Zeničko-dobojski kanton	29,3	46,0	132	147	-24,9	97,0	93,8	109,1	90,0	76,8	93,3
7	Srednje-bosanski kanton	25,2	45,2	124	103	-25,8	83,6	95,8	102,1	63,4	72,2	83,4
8	Unsko-sanski kanton	17,4	55,5	116	102	-21,5	57,7	72,0	95,9	62,7	93,3	76,3
9	Posavski kanton	19,7	45,1	81	98	-33,2	65,3	95,9	66,9	59,9	35,7	64,8
10	Kanton 10	16,6	47,2	81	88	-29,9	55,0	91,0	66,6	53,8	52,2	63,7
	Federacija BiH	30,2	43,3	121	163	-20,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

U Tuzlanskom kantonu je zabilježen rast u odnosu na 2016. godinu, kada je posmatrani indeks razvijenosti iznosio 93,7. Za njegov rast najveći uticaj ima značajna promjena pokazatelja indeksa odsutnog stanovništva, koji je u 2017. godini bio -10,8 ili -53.732 odsutnih stanovnika u odnosu na popis iz 1991. godine, za razliku od 2016. godine kada je taj pokazatelj iznosio -15,5 ili -81.348 odsutnih stanovnika. Pored toga značajan uticaj na povećanje indeksa ima i povećanje stepena zaposlenosti te smanjenje stepena nezaposlenosti.

Kada su u pitanju jedinice lokalne samouprave u Tuzlanskom kantonu, grad Tuzla kao prvorangirani ima višestruko veće vrijednosti stepena zaposlenosti/nezaposlenosti kao i poreskih prihoda po glavi stanovnika, u odnosu na općinu Sapna, koja je rangirana na posljednjem mjestu. Pokazatelji razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Tuzlanskom kantonu prikazani su u Tabeli 3.

² Rang razvijenosti kantona se radi na osnovu aritmetičke sredine 5 pokazatelja – stepen zaposlenosti, stepen nezaposlenosti, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1000 stanovnika, odsutno stanovništvo u odnosu na 1991. godinu i poreski prihodi po općinama po glavi stanovnika.

Tabela 3. Rang razvijenosti općina/grada Tuzlanskog kantona u 2017. godini

Rang	Općine	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učenik/osn+sred/na 1000 stanovnika	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva	Federacija BiH = 100					Indeks razijenosti
							Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stanovnika	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Odsutno stanovništvo	
1	Tuzla	40,9	36,8	134	112	-16,1	246,3	115,1	166,0	208,3	120,4	171,2
2	Gračanica	30,0	46,6	128	64	-4,5	180,9	92,5	159,0	119,7	177,7	146,0
3	Gradačac	29,2	46,3	144	45	-6,4	175,8	93,2	179,2	82,9	168,1	139,8
4	Živinice	20,8	58,6	121	64	5,7	125,4	64,9	150,2	119,3	228,3	137,6
5	Banovići	29,9	50,6	115	80	-14,3	180,3	83,3	142,6	148,2	129,4	136,8
6	Doboj Istok	25,3	54,7	131	36	-0,7	152,7	73,7	163,0	67,4	196,8	130,7
7	Lukavac	27,1	52,5	98	100	-22,4	163,3	78,8	121,6	185,6	88,9	127,6
8	Srebrenik	18,9	60,4	122	33	-3,2	113,9	60,6	151,0	62,0	184,3	114,4
9	Kalesija	15,7	67,2	111	44	-6,4	94,8	45,0	137,7	82,5	168,5	105,7
10	Kladanj	22,5	55,6	102	39	-23,8	135,7	71,8	126,6	72,6	82,2	97,8
11	Čelić	14,1	71,1	106	36	-18,9	85,2	36,1	131,5	66,4	106,3	85,1
12	Teočak	8,3	77,8	100	42	-21,5	50,0	20,5	123,7	77,6	93,7	73,1
13	Sapna	7,5	79,6	96	14	-20,3	45,2	16,4	118,9	25,3	99,3	61,0

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

1.2. Demografske karakteristike i kretanja

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2017. godini (stanje 30.06.2017. godine) na području Tuzlanskog kantona živi ukupno 441.902 stanovnika, što čini 20,08% stanovnika FBiH i Tuzlanski kanton najmnogoljudnijim kantonom u FBiH. Broj stanovnika u odnosu na prethodnu godinu je manji za 1.151, dok je broj stanovnika u Federaciji BiH manji za 5.038. Tuzlanski kanton zauzima površinu od 2.649 km², odnosno 10,17% teritorije FBiH ili 5,18% teritorije Bosne i Hercegovine.

Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznosi 163,5 stan/km² i prema tom podatku Tuzlanski kanton spada u kategoriju gusto naseljenih kantona. Gustina naseljenosti u Tuzlanskom kantonu znatno je veća od prosjeka naseljenosti u Federaciji BiH, koja iznosi 83,8 stan/km². Najgušće naseljeno područje u Kantonu je grad Tuzla sa 375,4 stan/km².

Pregled gustine naseljenosti stanovništva Tuzlanskog kantona po općinama/gradu u periodu 2014-2017. godina dat je u Tabeli 4.

Tabela 4. Gustina naseljenosti stanovništva u Tuzlanskom kantonu u periodu 2014-2017. godina

Grad/ Općina	Broj naseljenih mjestâ	Površina općina u km ²	Stanovništvo				Gustina naseljenosti u 2017. godini	Po popisu 1991.	Prisutno stanovništvo 2017.	Odsutno stanovništvo	Kolona 11/9
			2014	2015	2016	2017					
Banovići	20	185	25.948	25.922	22.827	22.799	123,2	26.590	22.799	-3.791	-14,3
Čelić	20	140	13.624	13.575	10.276	10.167	72,6	12.541	10.167	-2.374	-18,9
Doboj Istok	6 ³	41	10.194	10.167	10.105	10.030	244,6	10.096	10.030	-66	-0,7
Gračanica	23	216	52.607	52.701	45.229	45.260	209,5	47.398	45.260	-2.138	-4,5
Gradačac	34	218	45.965	45.875	39.148	39.082	179,3	41.776	39.082	-2.694	-6,4
Kalesija	28	201	36.041	35.990	32.961	32.856	163,5	35.089	39.856	-2.233	-6,4
Kladanj	48	331	14.616	14.470	12.070	11.936	36,1	15.665	11.936	-3.729	-23,8
Lukavac	44	337	50.449	50.316	43.952	43.753	129,8	56.408	43.753	-12.655	-22,4
Sapna	13	118 ⁴	12.676	12.629	10.938	10.840	91,9	13.609	10.840	-2.769	-20,3
Srebrenik	49	248	41.905	41.906	39.644	39.603	159,7	40.896	39.603	-1.293	-3,2
Teočak	10	29	7.314	7.299	7.345	7.280	251	9.270	7.280	-1.990	-21,5
Tuzla	66	294	131.634	131.684	110.642	110.379	375,4	131.513	110.379	-21.134	-16,1
Živinice	29	291	56.171	56.232	57.916	57.917	199	54.783	57.917	3.134	5,7
TK	390	2.649	499.144	498.766	443.053	441.902	166,8	495.634	441.902	-53.732	-10,8
FBiH	3.336	26.110	2.336.722	2.334.348	2.206.231	2.201.193	84,3	2.758.416	2.201.193	-557.223	-20,2

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Federalni zavod za programiranje razvoja

Osnovni pokazatelji koji opisuju demografska kretanja na području Tuzlanskog kantona su negativan migracijski saldo, napuštanje sela i pritisak na gradska sjedišta, te negativan prirodni priraštaj. Grad Tuzla je najnaseljenije mjesto sa 110.379 stanovnika, drugo naseljeno mjesto sa 57.917 je općina Živinice, a najmanje naseljena je općina Teočak sa 7.280 stanovnika, koja je ujedno i površinom najmanja općina (29 km²). Najveću površinu zauzima općina Lukavac sa 337 km², a slijedi je Kladanj sa 331 km².

U 2017. godini zabilježen je porast broja novorođene djece za 63 živorođeno dijete, ali i porast broja umrlog stanovništva za 297 u odnosu na prošlu godinu, što u konačnici rezultira negativnim prirodnim priraštajem, čime se nastavila tendencija iz 2015. i 2016. godine, za razliku od 2014. godine, kada je jedino evidentiran pozitivan prirodni priraštaj.

U 2017. godini je na području Tuzlanskog kantona, živjelo 14,8% stanovništva starosti do 14 godina, 14,2% stanovništva iznad 65 godina, a radni kontigent stanovništva - grupacija od 15 do 64 godine starosti - činilo je 71,0% ukupnog stanovništva, kao i u 2016. godini.

³ Općina Doboj Istok je dostavila primjedbu na podatak da je broja naseljenih mjestâ 5.

⁴ Općina Sapna je dostavila primjedbu na podatak da je površina općine 122,35 km².

Najveće učešće mladog stanovništva do 14 godina, zabilježeno je u općinama Živinice i Gračanica sa 16,1%, a najmanje u općini Lukavac (13,0%) i gradu Tuzla (13,2%). Učešće starije grupacije stanovnika iznad 65 godina je sa 17,6% najveće u Gradu Tuzla, od čega je 19,7% žena, a najmanje u općinama Kalesija (10,1%) i Banovići (10,5%).

Tabela 5. Prirodni priraštaj u Tuzlanskom kantonu i FBiH u periodu 2014-2017. godina

Grad/Općina	Živorodeni				Umrli				Prirodni priraštaj			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Banovići	246	222	225	240	143	184	168	168	103	38	57	72
Čelić	60	78	62	56	103	101	103	78	-43	-23	-41	-22
Doboj Istok	76	108	97	85	75	103	125	120	1	5	-28	-35
Gračanica	447	363	422	390	317	328	346	367	130	35	76	23
Gradačac	353	333	358	372	357	362	375	378	-4	-29	-17	-6
Kalesija	305	262	300	272	214	256	244	276	91	719	672	-4
Kladanj	85	100	101	85	93	101	100	108	-8	161	200	-23
Lukavac	340	335	293	340	414	485	423	473	-74	-150	-130	-133
Sapna	70	70	62	58	54	78	63	86	16	-8	-1	-28
Srebrenik	372	287	323	362	237	301	311	338	135	-14	12	24
Teočak	54	55	37	33	45	57	49	54	9	-2	-12	-21
Tuzla	984	975	916	881	925	1124	1.135	1256	59	-149	-219	-375
Živinice	516	536	531	548	401	460	482	448	115	76	49	100
TK	3.908	3.724	3.727	3.722	3.378	3.940	3.924	4.150	530	-216	-197	-428
FBiH	19.187	18.935	19.110	19.216	19.371	20.885	20.558	21.019	-184	-1.950	-1.448	-1803

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

1.3. Privredni pokazatelji

U Tabeli 6⁵ predstavljen je trend promjena vrijednosti ključnih pokazatelja ekonomskog razvoja u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine, sa postavljenim ciljevima u 2020. godini. Radi preglednosti i potpunije predstave o kretanjima ključnih pokazatelja, kao polazne vrijednosti su u prvoj koloni 2013 dati pokazatelji iz Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016-2020. godina, dok su u drugoj koloni 2013 dati podaci Federalnog zavoda za statistiku i Federalnog zavoda za programiranje razvoja.

Vrijednost ostvarenih domaćih i stranih investicija varirala je u posmatranom vremenskom razdoblju, međutim zbog nedostatka zvaničnih podataka za 2017. godinu, nemoguće je procijeniti razlike u odnosu na postavljeni cilj.

⁵ Obzirom da nadležne institucije još uvijek nisu objavile sve zvanične podatke za 2017. godinu, određeni pokazatelji ekonomskog razvoja Tuzlanskog kantona nedostaju u datom pregledu.

Tabela 6. Pregled pokazatelja ekonomskog razvoja u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine

Indikator	2013 (iz SR TK)	2013	2014	2015	2016	2017	2020 Cilj
Ekonomski sektor							
Prioritet 1.1. Razviti privredu Tuzlanskog kantona realizacijom novih investicija i poticanjem sektora poduzetništva							
<i>Vrijednost ostvarenih domaćih i stranih investicija u hilj. KM</i>	424.402	437.988	388.147	460.557	401.417	n/a	466.842
<i>Broj podržanih preduzeća/obrta</i>	0	-	195	103	130	95	700
Prioritet 1.2. Jačati konkurentnost sektora poljoprivrede							
<i>Ostvarene investicije u poljoprivredi u hilj. KM</i>	34.494	-	26.367	28.450	24.669	n/a	-
<i>Ukupna požnjevena površina svih kultura u ha</i>	55,259 ha	53.547 ha	51.830 ha	55.891 ha	57.249 ha	57.839 ha	60.784
<i>Ukupan broj rodni stabala</i>	4.275.409	4.630.054	4.868.410	5.062.485	5.129.848	5.078.981	4.489.179
<i>Brojno stanje stoke</i>	279.362	263.436	262.718	264.267	259.453	259.433	293.330
Prioritet 1.3. Unaprijediti prometnu mrežu i povezanost Tuzlanskog kantona sa razvijenim tržištima							
<i>Broj prevezenih putnika u hilj.</i>	102.422	11.786	4.485	4.186	3.180	2.466	112.664
<i>Količina prevezene robe u hilj.</i>	60 tona	1.492	1.849	1.867	2.420	2.383	66 tona

Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva, uključujući i investicije poljoprivrednih gazdinstava (princip čistih djelatnosti), varirala je u posmatranom vremenskom razdoblju. Za 2017. godinu nedostaju zvanični podaci, i neće biti objavljeni prije 2019. godine, te se ne može dati procjena odnosa ostvarenih i planiranih investicija.

Ukupna požnjevena površina svih kultura ima neznatnu razliku u polaznoj vrijednosti i za razliku od tendencije blagog pada do 2014. godine, u protekle tri godine ima bilježi konstantan rast. Ukupan broj rodni stabala je do 2016. godine bilježio tendenciju rasta, uz blagi pad u posljednjoj godini, ali sa već premašenom vrijednošću u odnosu na postavljeni cilj.

Broj prevezenih putnika i količina prevezene robe imaju znatnu razliku u polaznoj vrijednosti, a kako je vidljivo iz dostupnih statističkih podataka da broj prevezenih putnika ima tendenciju smanjenja dok količina prevezene robe ima tendenciju rasta.

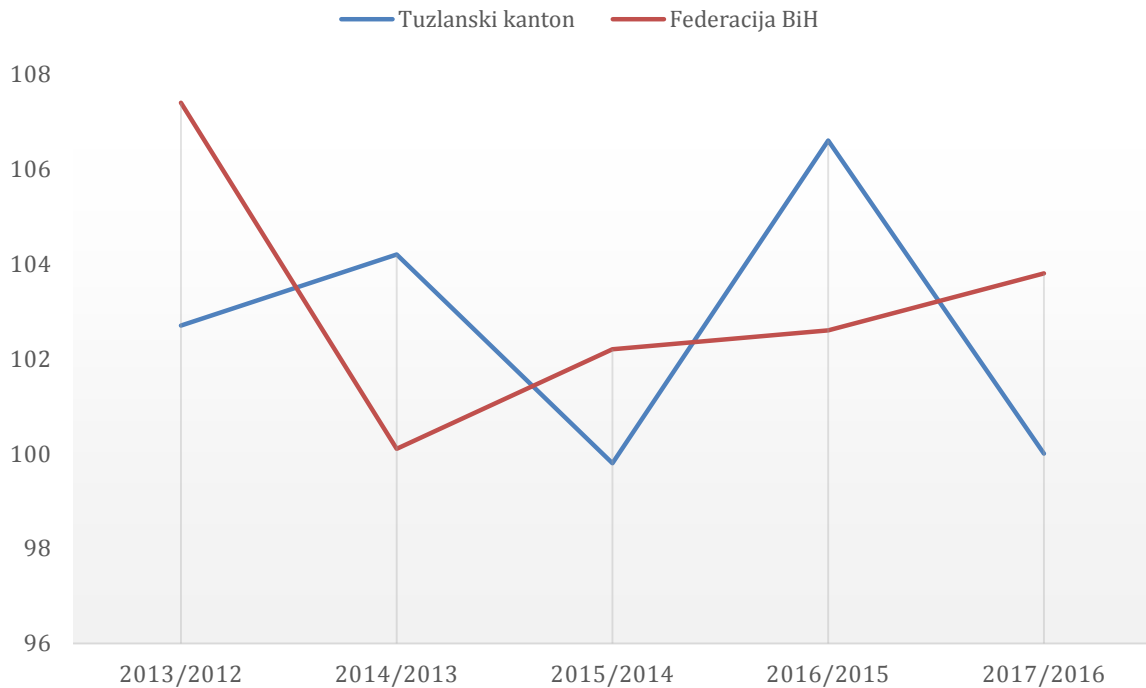
Tabela 7. Index industrijske proizvodnje po godinama u Tuzlanskom kantonu i FBiH

Indeks-Godina	Tuzlanski kanton	Federacija BiH
2013/2012	102,7	107,4
2014/2013	104,2	100,1
2015/2014	99,8	102,2
2016/2015	106,6	102,6
2017/2016	100,0	103,8

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Prema statističkim podacima u 2017. godini u FBiH ostvaren je rast fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 3,8%, dok je u Tuzlanskom kantonu ostvaren fizički obim industrijske proizvodnje na nivou iz prethodne godine.

Index industrijske proizvodnje po godinama predstavljena je u Grafikonu 2.

Grafikon 2. Industrijska proizvodnja po godinama u Tuzlanskom kantonu i FBiH

Tabela 8. Osnovni indikatori razvoja Federacije BiH i Tuzlanskog kantona u periodu 2014-2017. godina

	Tuzlanski kanton				Federacija BiH				Učešće kantona u FBiH			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Površina u km ²	2.649	2.649	2.649	2.649	26.111	26.111	26.111	26.111	10,1	10,1	10,1	10,1
Stanovništvo (prisutno) u hilj. (procj. sred. god.)	499	444	443	441	2.337	2.209	2.206	2.201	21,4	20,1	20,1	20,1
Poreski prihodi u mil. KM ⁶	38,8	40,3	49,1	51,1	282,5	290,6	344,6	358,9	13,7	13,9	14,2	14,2
Poreski prihodi po stanovniku u KM	77,8	90,7	110,9	116,0	120,9	124,5	156,2	71	64,3	72,9	71,0	70,9
Industrijska proizvodnja - indeks	104,2	99,8	106,6	100,0	100,1	102,2	102,6	103,8	-	-	-	-
Izvoz robe - u 000 KM	1.128	1.194.560	1.269.084	1.548.913	5.778.901	6.142.381	6.259.782	7.254.540	19,5	19,4	20,3	21,3
Uvoz robe - u 000 KM	1.399	1.545.731	1.546.718	1.791.190	10.353.991	10.678.330	10.925.411	12.435.049	13,5	14,5	14,2	14,4
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	80,6	77,3	82,1	86,5	55,8	57,5	57,3	58,34	-	-	-	148,3
Trgovinski bilans u 000 KM (deficit)	-271	-350.172	-277.634	-242.277	-4.575.090	-4.536.949	-4.665.629	-5.180.509	5,9	7,7	6,0	4,7
Zaposlenost - prosjek	81.588	83.427	84.736	93.445	443.587	450.121	457.974	505.201	18,7	18,5	18,5	18,5
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	352.830	317.903	316.993	313.844	1.611.718	1.560.192	1.556.536	1.550.130	21,9	20,4	20,4	20,2
Stepen registrovane zaposlenosti u %	23,1	26,2	26,7	27,3	27,5	28,9	29,4	30,2	98,5	92,7	-	90,4
Stepen aktivnosti u %	51,1	51,0	51,0	55,1	51,9	53,8	53,3	53	-	-	-	103,9
Nezaposlenost - broj sa stanjem 31.12.	98.797	96.429	91.693	84.250	392.265	389.865	372.207	349.699	25,2	24,7	24,6	24,1
Stepen registrovane nezaposlenosti u %	54,8	53,6	52,0	50,4	46,9	46,4	44,8	43,3	-	-	-	116,4
Plata - prosječna u KM	739	733	744	767	833	830	839	860	83,2	88,3	88,6	89,2
Penzija - prosječna u KM	380	383	388	392,4	365	366	369	403,6	100,3	104,6	105	97,2
Broj penzionera - broj sa stanjem 31.12.	69.095	69.966	70.827	71.049	394.900	402.044	409.335	346.538	17,5	17,4	17,3	20,5
Broj poslovnih subjekata - broj sa stanjem 31.12.	25.004	25.541	26.255	26.438	129.315	131.291	134.019	135.339	19,3	19,4	19,6	19,5
Ostvarene investicije u stalna sredstva u mil. KM ⁷	423,6	461	401	n/a	3.153	2.495	2.876	n/a	13,4	18,5	13,9%	n/a
Stepen investiranja ⁸	15,8	n/a	n/a	n/a	17,7	15,1	n/a	n/a	103,2	n/a	n/a	n/a

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

⁶ Poreski prihodi obuhvataju prihode od poreza građana i poreza na dohodak.

⁷ Ostvarene investicije u stalna sredstva = Materijalna st. sr.+Nematerijalna st. sr.+Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta. Investicije FBiH za 2017. godinu još uvijek nisu dostupne.

⁸ Stepenn investiranja predstavlja odnos investicija i GDP-a. (Od 2015. godine se ne obračunava GDP na nivou kantona)

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u FBiH na dan 31.12.2017. godine iznosio je 135.339, što je za 1.320 više u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u Tuzlanskom kantonu iznosi 26.438 i veći je za 577 poslovnih subjekata u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u Tuzlanskom kantonu učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH sa 19,5%. Porast broja poslovnih subjekata u Tuzlanskom kantonu čini 43,7% od ukupog porasta broja poslovnih subjekata u FBiH.

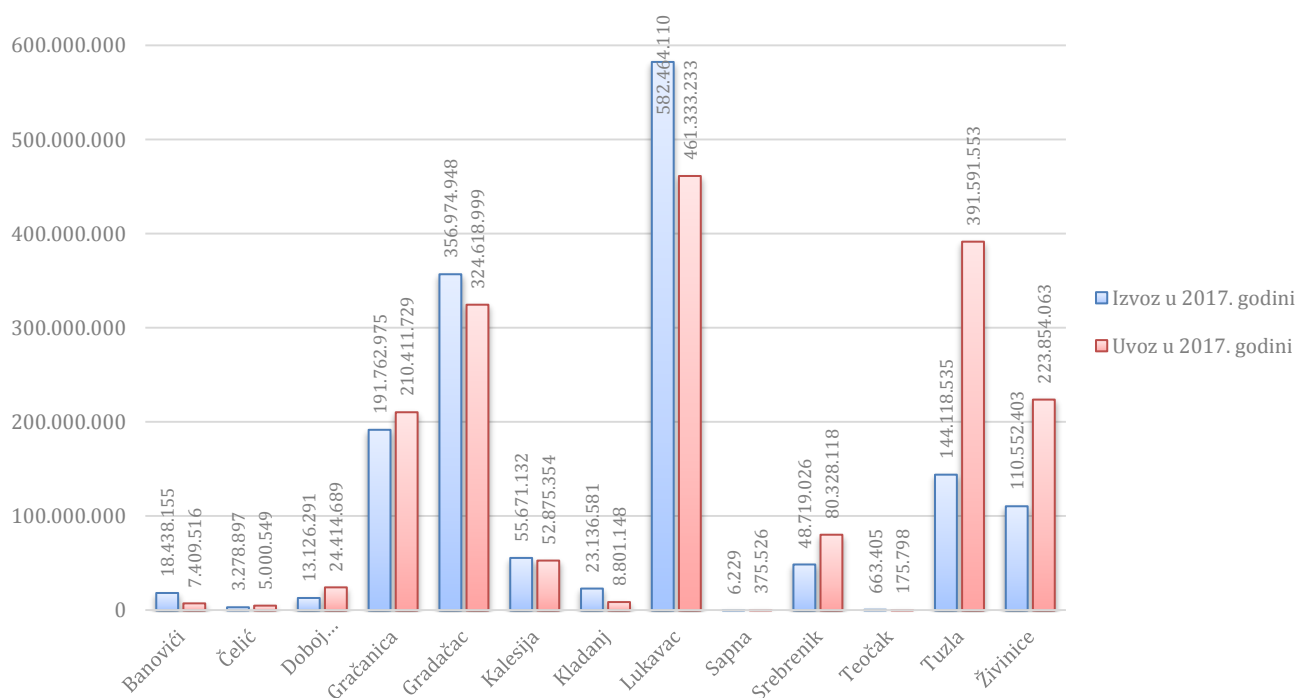
Tabela 9. Struktura poslovnih subjekata u TK i FBiH u periodu 2013. - 2017.

Godina	Broj poslovnih subjekata TK			Ukupno TK	Ukupno FBiH	Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika u TK	Učešće kantona u FBiH
	Pravna lica	Podružnice u sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici				
2013.	8.406	5.489	10.723	24.618	128.728	49,3	19,12%
2014.	8.566	5.534	10.904	25.004	129.315	50,1	19,34%
2015.	8.806	5.608	11.127	25.541	131.291	51,2	19,45%
2016.	9.071	5.745	11.439	26.255	134.019	59,3	19,59%
2017.	9.243	5.896	11.299	26.438	135.339	59,8	19,53%

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Registрован broj pravnih lica u 2017. godini u FBiH iznosio je 57.143, što je više za 3,5% u odnosu na prethodnu godinu, dok u Tuzlanskom kantonu broj registrovanih pravnih lica iznosi 9.243, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 172 ili 1,9%. Broj registrovanih pravnih osoba u TK učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih osoba u Federaciji BiH sa 16,2%.

Broj registrovanih fizičkih lica - obrtnika u FBiH sa stanjem na dan 31.12.2017. godine iznosio je 48.818, što je manje za 784 obrtnika u odnosu na prethodnu godinu. U Tuzlanskom kantonu je evidentiran broj registrovanih obrtnika u približnom nivou iz 2016. godine i iznosi 11.299. Broj registrovanih obrtnika u TK učestvuje u ukupnom broju obrtnika u Federaciji BiH sa 23,2%.

Grafikon 3. Izvoz i uvoz u JLS na TK u 2017. godini

U 2017. godini u Federaciji BiH ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 7.255 miliona KM što je za 15,9% više u odnosu na izvoz u 2016. godini. U Tuzlanskom kantonu izvoz iznosi 1.549 miliona KM što je za 22,1% više u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz Tuzlanskog kantona učestvuje u ukupnom izvozu FBiH sa 21,4%. Povećanje izvoza zabilježeno je u većini općina Tuzlanskog kantona, a procentualno najviše u Teočaku, Živinicama i Lukavcu, dok je najveće procentualno smanjenje izvoza zabilježeno u općinama Sapna i Banovići. Najveći izvoz evidentiran je u općinama Lukavac (582 miliona KM), Gradačac (357 miliona KM) i Gračanica (192 miliona KM).

Kontinuiranom rastu izvoza u najznačajnijoj mjeri doprinosi rast i razvoj prerađivačke industrije, kao ključnog pokretačkog sektora privrede Tuzlanskog kantona, na koju posljednjih par godina u prosjeku otpada polovina realizovanog izvoza Tuzlanskog kantona. Uzimajući u obzir snagu prerađivačke industrije Tuzlanskog kantona, razvojna putanja Tuzlanskog kantona je zasigurno postavljena, oslanjajući se na tradiciju industrijske proizvodnje, obrazovanu i cjenovno konkurentnu radnu snagu, geografski položaj koji omogućava niže troškove prevoza za druga tržišta, te raspoloživu infrastrukturu i instalirani kapaciteti prerade.

U 2017. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 12.435 miliona KM što je za 13,8% više u odnosu na 2016. godinu. U Tuzlanskom kantonu uvoz iznosi 1.791 miliona KM što je za 15,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz Tuzlanskog kantona učestvuje u ukupnom uvozu FBiH sa 14,4%. Najveći uvoz evidentiran je u općini Lukavac (461 milion KM), gradu Tuzla (392 miliona KM) i općini Gradačac (324 miliona KM). Najveće procentualno povećanje uvoza zabilježeno je u općinama Lukavac, Čelić i Živinice, dok je najveće procentualno smanjenje uvoza zabilježeno u općinama Teočak, Sapna i Banovići.

Procenat pokrivenosti uvoza izvozom u 2017. godini u FBiH iznosi 58,3%, dok u Tuzlanskom kantonu bilježi konstantan rast te u 2017. godini iznosi 86,5%.

Biljna proizvodnja

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Tuzlanskog kantona iznosi 125.408,16 ha, od čega je površina obradivog zemljišta 114.102,42 ha, odnosno 90,98%. Mogućnosti za bolje korištenje zemljišta leže i u nepovoljnom omjeru između obradivog i neobrađenog zemljišta, s obzirom na činjenicu da se koristi tek oko 50% obradivih površina.

U strukturi sjetvenih površina na području Tuzlanskog kantona dominiraju žita, prije svega kukuruz, koji je dominantna kultura za spremanje stočne hrane i pšenica, dok je udio raži, ječma i zobi nizak. Prinosi ovih kultura jako variraju, ovisno o vremenskim uvjetima, s obzirom da gotovo ne postoje sistemi za navodnjavanje, te zaštitu od leda i drugih vremenskih nepogoda. Proizvodnja krmnog bilja bilježi rast, zahvaljući značajnom povećanju sjetvenih površina pod silažnim kukuruzom, koji bilježi i značajan rast prinosa, dok je proizvodnja uljarica gotovo pred gašenjem. Tradicionalno se na području Kantona uzgajaju povrtlarske kulture, najviše krompir, ali uglavnom na malim površinama, a sve veći značaj ima plastenička proizvodnja.

U strukturi voćarskih kultura zastupljena je proizvodnja jabučastog, jezgrastog, koštičavog i jagodičastog voća. U ukupnoj voćarskoj proizvodnji dominira proizvodnja šljive i jabuke, koje kao i ostale voćarske kulture uglavnom bilježe povećanja broja rodni stabala, ali i velike oscilacije u prinosima, ovisno o vremenskim uvjetima.

Tabela 10. Pregled prinosa usjeva i voća u Tuzlanskom kantonu u periodu 2014-2017.

Usjevi	2014			2015			2016			2017		
	Požnjevena površina (ha)	Prinos, tona		Požnjevena površina (ha)	Prinos, tona		Požnjevena površina (ha)	Prinos, tona		Požnjevena površina (ha)	Prinos, tona	
		ukupno	po ha		ukupno	po ha		ukupno	po ha		ukupno	po ha
Pšenica	3.440	8.209	2,4	3.702	12.448	3,4	3.711	15.216	4,1	3.485	12.741	3,7
Raž	231	507	2,2	303	735	2,4	247	820	3,3	234	593	2,5
Ječam	508	1.259	2,5	535	1.733	3,2	564	2.155	3,8	562	2.052	3,7
Zob	461	953	2,1	506	1.212	2,4	441	1.323	3,0	376	1.014	2,7
Tritikale	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	803	3.679	4,6
Kukuruz - zrno	19.497	68.507	4	21.343	92.839	4	21.535	118.121	6	21.779	73.515	3,4
Krom./Krumpir	6.918	46.387	7	7.314	66.916	9	7.220	78.630	11	7.143	61.655	8,6
Crni luk	606	2.554	4	640	2.544	4	683	3.953	6	672	2.950	4,4
Grah - zrno	650	637	1	636	1.092	2	655	1.184	2	657	843	1,3
Kupus	931	2.080	2	993	3.723	4	1.013	4.620	5	992	3.347	3,4
Paradajz/Rajčica	585	2.244	4	580	2.708	5	647	3.540	6	626	2.828	4,5
Paprika zelena	508	1.350	3	509	1.728	3	562	2.205	4	550	1.865	3,4
Djetelina-sijeno	2.121	6.762	3	2.134	7.682	4	2.187	8.606	4	2.102	6.873	3,3
Lucer./Lucerna	1.993	6.029	3	2.134	7.303	3	2.204	8.279	4	2.115	6.359	3,0
Kukuruz zeleni	10.528	116.184	11	11.401	154.363	14	12.334	189.295	15	12.288	104.645	8,5
Stočna repa sa travama i žitom	60	390	7	11	127	12	18	206	11	23	234	10,2
Trav. djet.smj.	2.797	6.430	2	3.150	7.823	3	3.228	9.172	3	3.433	7.163	2,1

Voće	2014			2015			2016			2017		
	Broj rodnih stabala	Prinos		Broj rodnih stabala	Prinos		Broj rodnih stabala	Prinos		Broj rodnih stabala	Prinos	
		ukupno (t)	kg/stablo		ukupno (t)	kg/stablo		ukupno (t)	kg/stablo		ukupno (t)	kg/stablo
Trešnje	190.655	2.241	11,8	193.545	2.821	14,6	193.688	3.017	15,6	201.641	2.943	14,6
Višnje	96.159	1.134	11,8	97.502	1.336	13,7	97.305	1.329	13,7	101.090	1.189	11,8
Kajsije	43.342	88	2,0	41.682	126	3,0	37.880	123	3,2	38.095	522	13,7
Jabuke	1.306.493	7.079	5,4	1.324.352	13.121	9,9	1.377.674	14.371	10,4	1.419.715	12.268	8,6
Kruške	532.892	2.781	5,2	558.347	4.055	7,3	588.398	4.755	8,1	598.036	3.779	6,3
Šljive	2.576.159	18.744	7,3	2.714.350	25.794	9,5	2.710.750	28.327	10,4	2.597.869	16.616	6,4
Breskve	45.100	270	6,0	47.562	348	7,3	38.538	293	7,6	49.055	257	5,2
Orasi	77.610	285	3,7	85.145	424	5,0	85.615	555	6,5	73.480	346	4,7

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Tuzlanski kanton u brojkama 2017

Turizam

U sljedećem tabelarnom prikazu dati su po godinama pregledi broja dolazaka i noćenja turista u Tuzlanskom kantonu:

Tabela 11. Pregled broja dolazaka i noćenja turista prema vrstama objekata

	DOLASCI TURISTA			NOĆENJA TURISTA		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaćih turista	Stranih turista
2013	31.092	18.631	12.461	54.371	29.665	24.706
Hoteli i sličan smještaj	28.398	17.026	11.372	49.092	27.568	21.524
Odmarališta i slični objekti	2.622	1.533	1.089	5.207	2.025	3.182
Ostali smještaj	72	72	-	72	72	-
Broj ležaja	1.599					
2014	35.432	21.130	14.302	65.729	37.855	27.874
Hoteli i sličan smještaj	32.796	19.615	13.181	60.858	35.781	25.077
Odmarališta i slični objekti	2.636	1.515	1.121	4.871	2.074	2.797
Broj ležaja	1.619					
2015	41.799	24.435	17.364	87.631	55.372	32.260
Hoteli i sličan smještaj	38.824	22.621	16.203	82.407	52.602	29.806
Odmarališta i slični objekti	2.975	1.814	1.161	5.224	2.770	2.455
Broj ležaja	1.632					
2016	44.478	25.684	18.794	83.555	47.708	35.847
Hoteli i sličan smještaj	41.739	24.071	17.668	79.032	45.230	33.802
Odmarališta i slični objekti	2.616	1.593	1.023	4.334	2.442	1.892
Ostali smještaj	123	20	103	189	36	153
Broj ležaja	1.848					
2017	46.231	25.080	21.151	80.011	39.172	40.839
Hoteli i sličan smještaj	43.883	23.736	20.147	75.799	36.782	39.017
Odmarališta i slični objekti	1.788	1.024	764	2.861	1.552	1.309
Ostali smještaj	560	320	240	1.351	838	513
Broj ležaja	1.907					

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U 2017. godini Tuzlanski kanton je posjetilo 46.231 turista što je za 1.753 više u odnosu na 2016. godinu, pri čemu je u 2017. godini ostvaren broj noćenja od 80.011 ili za 3.544 manje u odnosu na predhodnu godinu.

Broj domaćih gostiju je imao tendenciju značajnog rasta u periodu 2013-2016. godina, dok je taj broj u 2017. godini nešto niži u odnosu na prethodnu godinu. Pored toga broj noćenja domaćih turista nakon perioda značajnog rasta ima tendenciju smanjenja, a broj noćenja stranih turista je u značajnom porastu.

Prema podacima Svjetske turističke organizacije UNWTO, Bosna i Hercegovina je definirana kao jedna od tri turističke destinacije u svijetu s ukupnim potencijalom rasta turističkog tržišta od 10,5% (za period do 2020. godine), što u svakom slučaju može biti još jedna razvojna prilika i za Tuzlanski kanton. Bogato kulturno-historijsko naslijeđe osnova je ponude u oblasti kulturnog turizma na Tuzlanskom kantonu, a mineralni izvori podloga za razvoj kapaciteta zdravstvenog i wellness turizma, čije učešće raste iz godine u godinu na području Tuzlanskog kantona. Brojna su bogatstva turističke ponude koja bi uz postojeće prednosti i naslijeđe, uz inovativan pristup prilagođen svjetskim trendovima i ulaganjima, postala zamajac razvoja ostalih privrednih grana Kantona, ali i razvoja cjelokupnog područja, čime se otvara prostor za nove investitore sa brojnim mogućnostima.

1.4. Društveni pokazatelji

U Tabeli 12 predstavljen je trend promjena vrijednosti ključnih pokazatelja društvenog razvoja u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine, sa postavljenim ciljevima u 2020. godini. Radi preglednosti i potpunije predstave o kretanjima ključnih pokazatelja, kao polazne vrijednosti su u prvoj koloni 2013 dati pokazatelji iz Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016-2020. godina, dok su u drugoj koloni 2013 dati podaci Federalnog zavoda za statistiku i Federalnog zavoda za programiranje razvoja.

Tabela 12. Pregled pokazatelja društvenog razvoja u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine

Indikator	2013 (iz SR TK)	2013	2014	2015	2016	2017	2020 Cilj
Društveni sektor							
Prioritet 2.1. Poboľšati kvalitetu obrazovanja i naučno-istraživačkog rada							
<i>Procenat upisanih učenika u srednje stručne škole</i>	21,01%	22,9%	20,7%	21,4%	24,7%	24,8%	26,01%
<i>Broj studenata na 1.000 stanovnika TK</i>	25,0	23,4	22,2	22,5	25,6	25,4	27,5
<i>Broj provedenih istraživačkih radova</i>	0	n/a	71	47	48	54	15
Prioritet 2.2. Jačati i razvijati inkluzivne programe zapošljavanja							
<i>Broj dodatno zaposlenih ranjivih kategorija</i>	0	n/a	n/a	n/a	60	655	1.500
Prioritet 3.1. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti							
<i>Iznos izdvajanja iz budžeta TK za sport i kulturu</i>	761.810	798.631	436.815	400.000	400.000	400.000	837.991
Prioritet 3.2. Unaprijediti socijalnu i zdravstvenu zaštitu							
<i>Broj smrtnih ishoda od vodećih bolesti</i>	3.244	2.137	2.013	2.312	1.892	2.269	2.757
<i>Broj dodatno otvorenih institucija ili centara za podršku socijalno ranjivim kategorijama</i>	0	0	0	0	0	0	1
Prioritet 3.3. Poboľšati bezbjednost građana od prirodnih i drugih opasnosti							
<i>Broj dodatno educiranih i opremljenih timova civilne zaštite</i>	0	0	0	4	4	4	5
<i>Broj preventivnih mjera zaštite od prirodnih i drugih opasnosti</i>	0	0	0	2	2	2	10

Iz navedenog se može uočiti da procenat upisanih učenika u srednje stručne škole bilježi porast u odnosu na polaznu vrijednost, te nakon blagog pada iz 2014. godine, ima tendenciju rasta i

približava se ciljnoj vrijednosti. Slična situacija je i kod broja studenata na 1.000 stanovnika, koji u posljednje dvije godine bilježi porast.

Kod broja dodatno zaposlenih ranjivih kategorija (boračka populacija, romi i teško zapošljive kategorije stanovništva) je zabilježen porast, na osnovu dostupnih podataka Ministarstva za boračka pitanja i JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona za period 2016-2017. godine.

Iznos izdvajanja iz Budžeta Tuzlanskog kantona za sport i kulturu je, nakon osciliranja u prve dvije godine, u konstantnom u iznosu od 400.000 KM, što će sa uspostavljanjem novog Ministarstva za kulturu, sport i mlade u narednom periodu biti dodatno unaprijeđeno.

Kada je u pitanju broj dodatno otvorenih institucija ili centara za podršku socijalno ranjivim kategorijama, za istaknuti je planirana i započeta realizacija projekta izgradnje Centra za autizam, za koji su u toku aktivnosti za obezbjeđenje finansiranja završetka projekta.

Broj dodatno educiranih i opremljenih timova civilne zaštite je, prema podacima Kantonalne uprave civilne zaštite, konstantno 4 u protekle tri godine, uz napomenu da broj opremljenih timova civilne zaštite nije adekvatan indikator za sam kvalitet usluge civile zaštite, i same uloge koju ovi timovi trebaju ispuniti u vanrednim situacijama.

Zaposlenost

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, Tuzlanski kanton u periodu 2013-2017. godine bilježi konstantno povećanje broja zaposlenih, te je taj pokazatelj u 2017. godini dostigao broj od 93.445 zaposlenih osoba, što je za 10,9% više nego u 2016. godini. Povećanje broja zaposlenih je u proteklih pet godina praćeno i konstantnim smanjenjem broja nezaposlenih, te je po prvi put zabilježen veći broj zaposlenih od nezaposlenih u posmatranom petogodišnjem periodu. Prema podacima dobivenim iz registra Porezne uprave FBiH broj zaposlenih je u decembru 2017. godine iznosio 98.622 osobe.

Tabela 13. Pregled zaposlenih, nezaposlenih i plaća na nivou godišnjeg prosjeka u TK

Godina	TK			FBiH		
	Prosječan broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Prosječna neto plaća (KM)	Prosječan broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Prosječna neto plaća (KM)
2013.	80.727	98.956	738	435.113	391.942	835
2014.	81.588	98.797	739	443.587	392.265	833
2015.	83.427	96.429	733	450.121	389.865	830
2016.	84.736	91.693	744	457.974	372.207	839
2017.	93.445	84.250	767	505.021	349.699	860

Izvor: Federalni zavod za statistiku

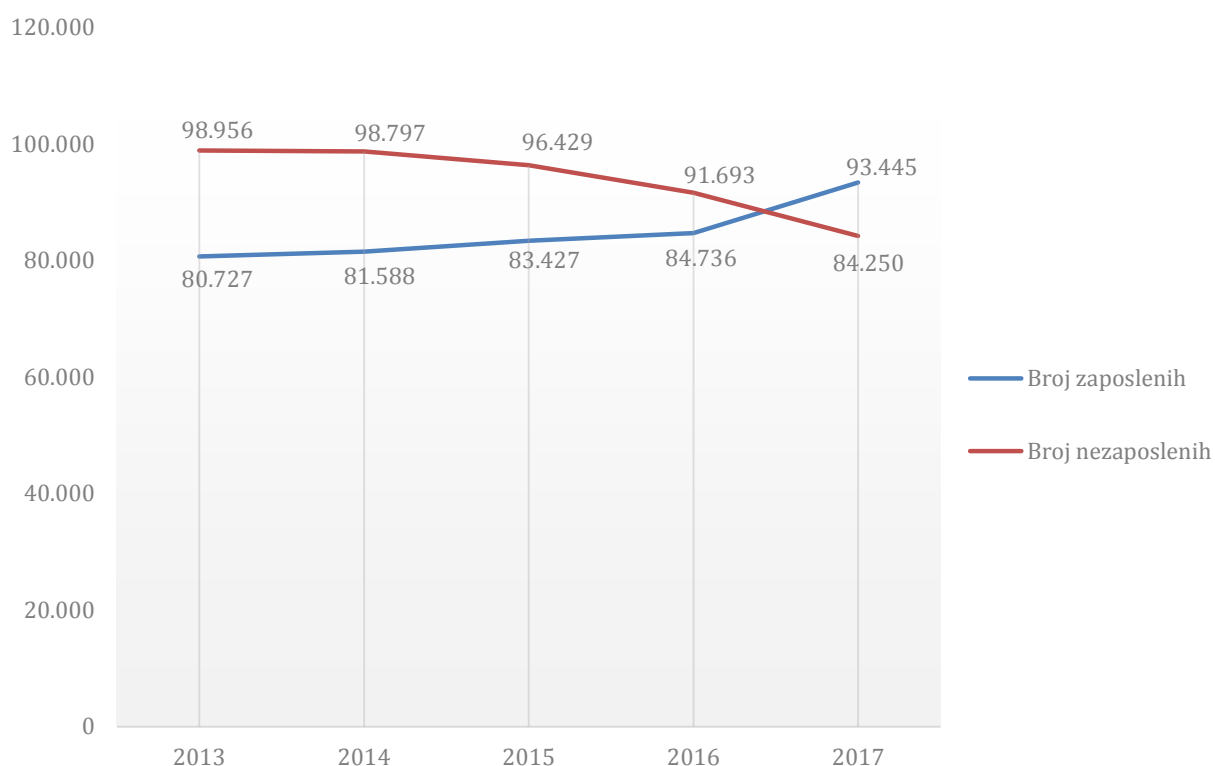
Najviše zaposlenih u Tuzlanskom kantonu evidentirano je u gradu Tuzla (35.111), gdje je zabilježena i najveća stopa zaposlenosti (40,9%), a zatim slijede Gračanica (10.240), Živinice (9.533) i Lukavac (8.931). Najmanje zaposlenih ima Teočak sa 488 registrovanih zaposlenih osoba, dok je najmanja stopa zaposlenosti evidentirana u općini Sapna (7,5%).

Nezaposlenost

Na području Tuzlanskog kantona je na kraju 2017. godine evidentirano 84.250 nezaposlenih lica, dok je na kraju 2016. godine ovaj broj iznosio 91.693 nezaposlene osobe, što je za 8,2% manje u odnosu na broj evidentiranih krajem 2016. godine.

Na kraju 2017. godine, u Federaciji BiH broj nezaposlenih lica iznosi 349.699, što je za 22.508 ili 6,05% manje u odnosu na 2016. godinu.

Pregled kretanja broja zaposlenih i nezaposlenih u periodu 2013-2017. godine na području Tuzlanskog kantona predstavljen je u Grafikonu 3, iz kojeg je vidljiv rast broja zaposlenih uz prateći pad broja nezaposlenih.

Grafikon 4. Pregled kretanja broja zaposlenih u periodu 2013-2017.godina

Kvalifikovani radnici čine najveći broj nezaposlenih u Tuzlanskom kantonu, a zatim slijede nekvalifikovani, dok najmanje u broju nezaposlenih učestvuju osobe sa nižom stručnom spremom. Brojčano posmatrano, grad Tuzla i općina Živinice ima najviše nezaposlenih (17.785 i 12.072), dok po stepenu nezaposlenosti prednjače općine Sapna (79,6%) i Teočak (77,8%).

Tabela 14. Pregled zaposlenih, nezaposlenih i plaća po općinama/gradu za 2017. godinu

Općina/Grad	Stanovništvo	Broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Prosječna neto plaća (KM)
Banovići	22.799	5.100	4.896	859
Čelić	10.167	1.071	2.392	662
Doboj Istok	10.030	1.826	2.053	539
Gračanica	45.260	10.240	7.881	584
Gradačac	39.082	8.428	6.576	620
Kalesija	32.856	4.272	7.605	656
Kladanj	11.936	2.060	2.424	672
Lukavac	43.753	8.931	9.055	769
Sapna	10.840	617	2.243	815
Srebrenik	39.603	5.768	7.789	653
Teočak	7.280	488	1.479	775
Tuzla	110.379	35.111	17.785	894
Živinice	57.917	9.533	12.072	757
TK	441.902	93.445	84.250	767
FBiH	2.201.193	505.021	349.699	860

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Plaće

Prosječna neto plaća isplaćena u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznosila je 767 KM i veća je od prosječne plate u 2016. godini, koja je iznosila 744 KM. Prosječna plata u Tuzlanskom kantonu manja je za 93 KM od prosječne mjesečne neto plate u FBiH, koja je u 2017. godini iznosila je 860 KM. Najviša prosječna neto plaća je tokom 2017. godine evidentirana u Kantonu Sarajevo (1.053 KM), a najniža u Srednjobosanskom kantonu (698 KM).

Najviša prosječna neto plaća je tokom 2017. godine u Tuzlanskom kantonu evidentirana u Tuzli (894 KM), a najniža u Doboj-Istoku (539 KM). Iznos prosječne neto plate na području TK kontinuirano je rastao tokom perioda 2007-2017. godina, izuzev u 2011. godini kada se zadržao na nivou od prethodne godine.

Penzije

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, broj penzionera na Tuzlanskom kantonu bilježi blagi rast u periodu 2014-2017. godine, koji je srazmjern sa rastom broja penzionera u FBiH, tako da učešće broja penzionera u TK u ukupnom broju na nivou FBiH u posmatranom periodu konstantno iznosi 20,5%. Ukupan broj penzionera u FBiH u decembru 2017. godine iznosi 346.538, što je za 3,0% više nego u prethodnoj godini.

Prosječna isplaćena penzija u Tuzlanskom kantonu je u 2017. godini porasla na 392,4 KM, i manja je od prosječne isplaćene penzije u FBiH koja iznosi 403,6 KM, ali je i dalje veća od prosječne isplaćene penzije u BiH koja iznosi 371,6 KM.

Tabela 15. Broj penzionera i iznos penzija u TK, FBiH i BiH za period 2013-2017. godine

Godina	TK		FBiH		BiH	
	Broj penzionera	Iznos prosječne penzije (KM)	Broj penzionera	Iznos prosječne penzije (KM)	Broj penzionera	Iznos prosječne penzije (KM)
2013.	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
2014.	69.095	280,2	336.898	389,5	394.900	365,1
2015.	69.966	383,3	340.848	393,2	402.044	366,1
2016.	70.827	387,6	345.629	398,4	409.335	368,9
2017.	71.049	392,4	346.538	403,6	412.539	371,6

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Poreski prihodi

Prema podacima Porezne uprave FBiH, poreski prihodi koji obuhvataju poreze građana i poreze na dohodak, u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznose 51.099.037 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 4,0% i srazmjerno rastu poreskih prihoda u FBiH, gdje isti iznose 358.871.263 KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 4,1%.

Tabela 16. Poreski prihodi u Tuzlanskom kantonu i FBiH po godinama

Godina	Stanovništvo (prisutno)		Prihodi u 000 KM		Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)		Prihodi/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100	
	TK	FBiH	TK	FBiH	TK	FBiH	TK	FBiH
2014	499.144	2.336.722	38.833	282.553	78	121	64,3	100,0
2015	498.766	2.334.348	40.266	290.622	80,7	124,5	64,8	100,0
2016	443.053	2.206.231	49.127	344.606	111	156	71,0	100,0
2017	441.902	2.201.193	51.099	358.871	116	163	71,0	100,0

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Poreski prihodi po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u Tuzlanskom kantonu u 2017. godini iznose 116 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 4,5%, kao i u FBiH gdje je zabilježen identičan procentualni porast poreskih prihoda po glavi stanovnika. Najviši poreski prihodi po glavi stanovnika ostvareni su u Tuzli u visini od 183 KM, a najniži u općini Sapna u visini od 22 KM.

Tabela 17. Poreski prihodi u kantonima i u FBiH u 2017. godini

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Prihodi u 000 KM	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100
Tuzlanski kanton	441.902	51.099	116	71,0
Kanton Sarajevo	418.542	122.306	292	179
Hercegovačko – neretvanski kanton	218.473	47.274	216	133
Zapadnohercegovački kanton	93.696	15.663	167	103
Zeničko – dobojski kanton	360.093	52.862	147	90
FEDERACIJA BIH	2.201.193	358.871	163	100

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Obrazovanje

Na području Tuzlanskog kantona u školskoj 2017/2018. godini registrovane su 244 ustanove za osnovno i srednje obrazovanje, što je za 3 manje u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno 53.992 učenika pohađa školu, što je za 595 učenika manje u odnosu na prošlu godinu, te prati tendenciju smanjenja iz prethodnog perioda.

U FBiH, ukupan broj učenika osnovnog obrazovanja u 2017/2018. godini iznosi 185.030, što je manje u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo 188.430 učenika. Broj učenika na jednog nastavnika i prosječan broj učenika u odjeljenju u osnovnom obrazovanju ima i dalje tendenciju smanjenja. I dalje, određeni broj djece ostaje izvan školskog sistema. To su djeca posebno ranjive kategorije poput pripadnika romske nacionalnosti, djeca iz porodica u stanju socijalne potrebe, i to najčešće u ruralnim sredinama, te djeca s posebnim obrazovnim potrebama.

Tabela 18. Pregled osnovnog obrazovanja u TK

Grad/Općine	Broj škola				Broj odjeljenja				Broj učenika				Broj nastavnika				Broj učenika na 1000 stanovnika			
	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
1 Banovići	14	13	13	13	94	92	94	101	2.031	2.005	2.006	1.991	161	148	169	166	78	77	88	87
2 Čelić	7	7	7	7	46	39	50	44	938	894	922	829	82	76	79	80	69	66	90	82
3 Doboj Istok	5	5	5	5	47	47	50	49	1.017	994	1.018	986	69	69	75	76	100	98	101	98
4 Gračanica	20	20	20	20	217	215	223	209	4.482	4.483	4.472	4.101	372	351	377	379	85	85	99	91
5 Gradačac	23	23	23	23	180	182	169	178	3.976	3.914	3.838	3.814	282	277	278	293	87	85	98	98
6 Kalesija	19	19	19	18	148	150	154	151	3.218	3.164	3.038	3.003	224	231	228	224	89	88	92	91
7 Kladanj	9	9	9	9	54	58	54	53	1.059	1.030	1.019	966	60	88	92	91	72	71	84	81
8 Lukavac	26	26	26	24	156	156	158	150	3.348	3.391	3.289	3.263	280	278	285	283	66	67	75	75
9 Sapna	6	6	6	6	40	37	40	45	860	825	811	786	59	57	29	22	68	65	74	73
10 Srebrenik	26	26	26	26	185	184	183	181	4.023	3.918	3.858	3.794	305	321	326	317	96	93	97	96
11 Teočak	4	4	4	4	29	29	29	28	595	575	560	525	43	43	43	42	81	79	76	72
12 Tuzla	33	33	33	33	402	401	390	402	8.575	8.554	8.470	8.511	695	706	718	715	65	65	77	77
13 Živinice	20	20	20	20	247	265	268	250	5.639	5.584	5.535	5.457	383	400	406	388	100	99	96	94
Tuzlanski kanton	212	211	211	208	1.845	1.855	1.862	1.841	39.761	39.331	38.836	38.026	3.015	3.045	3.105	3.076	80	79	88	86
Federacija BiH	1.081	1.078	1.078	1.066	9.606	9.547	9.527	9.428	194.530	190.179	188.430	185.030	15.277	14.943	15.024	15.152	83	81	85	84

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Tabela 15. Pregled srednjeg obrazovanja u Tuzlanskom kantonu i FBiH periodu 2014.-2017.godina

TK	Školska godina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Broj učenika na 1000 stanovnika	FBiH	Školska godina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Broj učenika na 1000 stanovnika
		2014/2015	35	782	19.228	1.728		39		2014/2015	213	4.086	96.681
	2015/2016	36	729	16.890	1.826	34		2015/2016	213	3.893	87.852	8.748	38
	2016/2017	36	705	15.751	1.741	36		2016/2017	213	3.755	82.816	8.523	38
	2017/2018	36	727	15.966	1.683	36		2017/2018	213	3.747	81.470	8.588	37

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Zdravstvena zaštita

Na području Tuzlanskog kantona djeluje 13 domova zdravlja sa 168 područnih ambulanti i 228 timova porodične medicine. U 2017. godini⁹ je u Tuzlanskom kantonu evidentirano 413 stanovnika na jednog ljekara, što je manje u odnosu na podatak iz prethodne godine. Broj stanovnika na jednog stomatologa bilježi porast u odnosu na 2016. godinu, i taj broj u 2017. godini iznosi 6.499.

Broj ljekara na Tuzlanskom kantonu je u apsolutnom iznosu veći, te se uz prateće smanjenje broja stanovnika na Tuzlanskom kantonu, javlja i tendencija smanjenja broja stanovnika na jednog ljekara. Broj bolesničkih postelja je uz broj stanovnika na jednu bolesničku postelju ostao na približnom nivou iz 2016. godine.

Tabela 19. Pregled broja zdravstvenih radnika po djelatnostima u TK i FBiH u periodu 2014. - 2017. godine

	Godina	Broj ljekara	Broj stomatologa	Broj bolesničkih postelja	Broj stanovnika		
					na 1 ljekara	na 1 stomatologa	na 1 bolničku postelju
Tuzlanski kanton	2014.	1.029	61	1.609	485	8.183	310
	2015.	1.046	68	1.599	477	7.335	312
	2016.	1.022	72	1.608	434	6.154	276
	2017.	1.069	68	1.607	413	6.499	275
Federacija BiH	2014.	4.625	576	8.245	505	4.057	283
	2015.	4.801	581	8.414	486	4.018	277
	2016.	4.764	587	8.379	463	3.758	263
	2017.	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona

1.5. Okoliš i infrastruktura

U Tabeli 21¹⁰ predstavljen je trend promjena vrijednosti ključnih pokazatelja zaštite okoliša u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine, sa postavljenim ciljevima u 2020. godini.

Prema podacima dostupnim za protekle tri godine, evidentno je da je došlo do rasta procenta stanovništva i pravnih lica priključenih na sisteme javnog vodosnabdijevanja, kao i stanovništva i pravnih lica priključenih na kanalizacione sisteme. Kada je u pitanju tretman otpadnih voda iz naselja, trebamo istaći da samo općine Srebrenik i Živinice imaju funkcionalne sisteme za prečišćavanje otpadnih voda, te da je u tim općinama zabilježen rast navedenog pokazatelja.

Ukupna površina prostora grijanih putem sistema centralnog grijanja takođe ima tendenciju blagog rasta uz napomenu da se podaci odnose samo na dio stanovništva i pravnih lica koji koriste usluge javnih komunalnih preduzeća, te da pored prezentiranih podataka postoji veliki broj privatnih sistema vodosnabdijevanja stanovništva, kao i sistema grijanja.

⁹ Zvanični podaci o stanju u zdravstvu u FBiH u 2017. godini još uvijek nisu objavljeni.

¹⁰ Obzirom da nadležne institucije još uvijek nisu objavile sve zvanične podatke za 2017. godinu, određeni pokazatelji ekonomskog razvoja Tuzlanskog kantona nedostaju u datom pregledu.

Tabela 20. Pregled pokazatelja zaštite okoliša u Tuzlanskom kantonu za period od 2013. do 2017. godine

Indikator	2013 (iz SR TK)	2013	2014	2015	2016	2017	2020 Cilj
SEKTOR ZAŠTITE OKOLIŠA							
Prioritet 4.1. Izgradnja nove i modernizacija postojeće vodne infrastrukture kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i privrede, te doprinijelo sigurnosti građana i zaštiti okoliša							
<i>Procenat stanovništva i pravnih lica priključenih na sisteme javnog vodosnabdijevanja</i>	n/a	n/a	50% (16,4%)	34,80%	40,20%	40,20%	60%
<i>Procenat stanovništva i pravnih lica priključenih na kanalizacione sisteme</i>	n/a	n/a	25% (12,5%)	37,60%	42,80%	43,10%	30%
<i>Procenat tretmana otpadnih voda iz naselja¹¹</i>	n/a	n/a	7% (46,1%)	46,10%	49,40%	48,40%	12%
<i>Povećanje udjela površina Tuzlanskom kantonu zaštićenih od poplava ranga pojave 1/100</i>	n/a	n/a	0%	n/a	n/a	n/a	5%
Prioritet 4.2. Infrastrukturu snabdijevanja toplotnom energijom, optimizirati i prilagoditi potrebama stanovništva i privrede							
<i>Ukupna površina prostora grijanih putem sistema centralnog grijanja (m²)</i>	n/a	n/a	1.792.640 (1.919.590)	1.973.311	2.038.111	2.102.698	2.061.536
Prioritet 4.3. Modernizovati saobraćajnu infrastrukturu i osigurati funkcionalno, ekonomski i okolišno održivo povezivanje sa okruženjem							
<i>Udio saobraćajnica višeg ranga (regionalne + magistralne) u ukupnoj dužini cestovne mreže</i>	n/a	n/a	32,67%	37,77%	37,77%	37,77%	47,67%
Prioritet 5.1. Uspostaviti funkcionalan sistem monitoringa parametara zaštite okoliša kako bi se osiguralo praćenje i unaprjeđenje stanja okoliša							
<i>Pokrivenost stanovništva sistemom redovnog monitoringa osnovnih parametara stanja okoliša</i>	n/a	n/a	11%	53,2%	53,2%	53,2%	50,00%
Prioritet 5.2. Zaštititi okoliš smanjenjem pritiska i uspostavljanjem održivog upravljanja prirodnim resursima							
<i>Broj izvorišta za koje su uspostavljene nove zone sanitarne zaštite</i>	n/a	n/a	0	n/a	n/a	n/a	10
<i>Stepen gubitka, stepen trošenja zemljišta i unos fosfora i azota na nivou Kantona</i>	n/a	n/a	7% (gubitak zemljišta) 14,7% (trošenje zemljišta) 1,1 kg/ha/god (fosfor) 10,2 kg/ha/god (azot)	n/a	n/a	n/a	-30,00%
<i>Postojanje sistema redovnog praćenja zdravstvenog stanja šuma</i>	n/a	n/a	0	n/a	n/a	n/a	100%
Prioritet 5.3. Uspostaviti funkcionalan sistem upravljanja otpadom kako bi se zaštitio okoliš i zdravlje stanovništva							
<i>Odnos prikupljenog i proizvedenog komunalnog otpada</i>	n/a	n/a	57%	n/a	n/a	n/a	80,00%
<i>Količine selektivno prikupljenog komunalnog otpada</i>	n/a	n/a	17%	n/a	n/a	n/a	30,00%
Prioritet 5.4. Intenzivirati provedbu principa i mjera energijske efikasnosti							
<i>Procenat smanjenja potrošnja toplotne i električne energije u 18 identifikovanih javnih objekata</i>	n/a	n/a	0%	n/a	n/a	n/a	-40,00%
<i>Procenat smanjenja potrošnje toplotne i električne energije korisnika sredstava podrški</i>	n/a	n/a	0%	n/a	n/a	n/a	-20,00%

Pokrivenost stanovništva sistemom redovnog monitoringa osnovnih parametara stanja okoliša se nije mijenjao u posmatranom periodu, a postavljeni cilj od 50% je za ovaj indikator već ostvaren.

¹¹ Podaci se odnose na općine Srebrenik i Živnice, koje jedine imaju funkcionalne sisteme za prečišćavanje otpadnih voda.

Za indikator *Odnos prikupljenog i proizvedenog komunalnog otpada* koji se odnosi na komunalni otpad ne postoji adekvatan sistem praćenja, osim što javna komunalna preduzeća izražavaju prikupljeni odvezeni komunalni otpad u tonama.

Voda, šumsko bogatstvo, zemljište i mineralna bogatstva čine Tuzlanski kanton relativno bogatim prirodnim resursima, što su i komparativne prednosti ovog Kantona u odnosu na okruženje. Osim značajnog udjela poljoprivrednog zemljišta, dodatne prednosti leže i u resursima korištenim u nizu energetske-sirovinskih grana, proizvodnji uglja i termoenergije, hemijskoj industriji, industriji plastike i građevinskih materijala, te u prirodnim ljepotama koje se nedovoljno koriste u turističke svrhe.

Zagađenje zraka se sve više smatra značajnim rizikom po zdravlje stanovništva. Informacije o pojedinim parametrima kvalitete zraka se za dio Kantona prate i izrađuju na dnevnom nivou, ali i u okviru godišnjih izvještaja. Najznačajniji pritisci na kvalitet zraka nastaju sagorijevanjem fosilnih goriva (prvenstveno uglja) što povećava opasnost od nastanka oštećenja očiju, kože i disajnih puteva.

Saobraćajnu infrastrukturu na području Kantona čine cestovna mreža u dužini od 1.993 km, željeznička mreža dužine 187 km, te Međunarodni aerodrom Tuzla. Udio saobraćajnica višeg ranga (regionalne + magistralne) u ukupnoj dužini cestovne mreže se na Tuzlanskom kantonu nije mijenjao u posmatranom periodu.

Tabela 21. Pregled broja prevezenih putnika i robe

	2013	2014	2015	2016	2017
CESTOVNI PRIJEVOZ ROBE					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	100.143	118.464	129.021	146.154	158.496
Prevezeno tona robe, u hilj./tis.	1.492	1.849	1.867	2.420	2.383
Tonski kilometri, u hilj./tis.	733.382	977.817	1.071.502	1.257.861	1.377.829
CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	17.407	16.080	5.117	15.285	17.039
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	11.786	4.485	4.186	3.180	2.466
Putnički kilometri, u hilj./tis.	322.958	281.287	314.256	289.769	289.766
GRADSKO - PRIGRADSKI PRIJEVOZ					
Pređeni kilometri ukupno, u hilj./tis.	7.180	6.890	6.432	6.854	6.176
Autobusi	7.180	6.890	6.432	6.854	6.176
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	11.286	9.599	8.731	6.034	4.927
Autobusi	11.286	9.599	8.731	6.034	4.927

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Prema statističkim podacima u toku 2017. godine, na poručju Tuzlanskog kantona prevezeno je ukupno 2.383 hiljade tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2016. godine manje za 37 hiljada tona robe. Gradsko - prigradskim prevozom, na području Tuzlanskog kantona u 2017. godini, prevezeno je oko 4,92 miliona putnika, što je za 1,1 milion manje u odnosu na broj prevezenih putnika iz 2016. godine.

2. Izvještaj o provođenju mjera i projekata iz Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina¹² predstavlja ključni strateško-planski dokument Tuzlanskog kantona, koji treba da podstiče njegov budući rast i razvoj, te predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka, te potiče na saradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društveno-ekonomskih partnera. Integrirana strategija razvoja u najširem smislu obuhvata privredni i društveni razvoj, kroz korištenje i apsorpciju raspoloživih prirodnih resursa, a pri tome vodeći računa o aspektu zaštite i unapređenja okoliša i prostora. Strategija razvoja Tuzlanskog kantona je usklađena sa strategijama i politikama na višim nivoima vlasti i to prije svega sa Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2010.-2020. godina, ali i sa drugim sektorskim strategijama viših nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, regiji jugoistočne Evrope i Evropskoj Uniji.

Sastavni dio Strategije razvoja jeste i sistem za praćenje i ocjenu realizacije iste. U procesu pripreme Strategije razvoja, definisana su tri nivoa pokazatelja: pokazatelji uticaja (nivo strateškog cilja), pokazatelji krajnjeg rezultata (nivo prioritnog cilja) i pokazatelji izlaznog rezultata (nivo mjera i projekata) za praćenje realizacije strategije, što je ujedno i osnova za vrednovanje i izvještavanje o realizaciji iste. Izvještaj o implementaciji Strategije razvoja za 2017. godinu ima za cilj da prikaže status implementacije Akcionim planom Strategije razvoja za period 2017.-2019. godine planiranih projekata i mjera, njihov finansijski utrošak, ali i da istakne njihov ukupni doprinos ostvarenju prioritnih i strateških ciljeva, odnosno makro-ekonomskih pokazatelja razvoja Tuzlanskog kantona, a što će detaljno biti prezentovano u Izvještaju o razvoju Tuzlanskog kantona za 2017. godinu.

Odlukom o usvajanju Strategija razvoja Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 2/16 od 12.02.2016. godine) zadužuje se Vlada Tuzlanskog kantona da svake godine donosi Operativni/Akcionni trogodišnji plan sa finansijskim okirom za sprovođenje Strategije razvoja. Pored toga Ministarstvo privrede Tuzlanskog kantona¹³ je određeno kao Jedinica za planiranje i upravljanje razvojem u Tuzlanskom kantonu da priprema šestomjesečne i godišnje izvještaje o stanju implementacije Strategije razvoja Tuzlanskog kantona. Šestomjesečne izvještaje predstavlja Vladi, a godišnje predstavlja Vladi i Skupštini Tuzlanskog kantona.

Sva kantonalna ministarstva i drugi kantonalni organi su zaduženi da aktivno učestvuju u razvojnim procesima u Tuzlanskom kantonu, te da imenuju službenike, kao predstavnike svojih organa, koji će biti zaduženi za vršenje poslova koordinacije i druge poslove utvrđene Strategijom razvoja.

Kantonalni odbor za razvoj (KOR) je na svom četvrtom sastanku, održanom 27. decembra 2017. godine, pokrenuo proces izrade Izvještaja o implementaciji Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2016-2020. godina za 2017. godinu kao i Izvještaja o razvoju Kantona. Tom prilikom prezentirane su relevantne smjernice i alati pripremljeni od strane Projekta integriranog lokalnog razvoja kao i plan provođenja svih aktivnosti.

¹² <http://www.vladatk.kim.ba/vlada-tk/strategija-razvoja-tuzlanskog-kantona-za-period-2016-2020-godina>

¹³ Da bi se postiglo povezivanje razvojnih politika na širem regionalnom nivou i povezivanje politika ministarstava sa provedbom mjera Strategije, Odjeljenje za razvoj u okviru Ministarstva razvoja i poduzetništva (od 01.01.2018. godine kao Ministarstvo privrede) Tuzlanskog kantona, vrši pripremu polugodišnjeg i godišnjeg izvještaja o stanju implementacije Strategije razvoja Tuzlanskog kantona, te isti predstavlja Vladi i Skupštini Tuzlanskog kantona.

S tim u vezi, Ministarstvo privrede je svim relevantnim institucijama uputilo zahtjev, broj: 03/1-28-4369/18 od 09.02.2018. godine, u svrhu dostave ažuriranih podataka o programima/projektima iz njihove nadležnosti.

Na osnovu dobivenih podataka napravljen je prvi radni materijal koji je u aprilu 2018. godine dostavljen na uvid i eventualne dopune svim učesnicima u ovom procesu. Tom prilikom je definisano da se dostavljeni materijal dodatno dopuni, sa podacima iz godišnjih izvještaja o radu (finansijskim i narativnim podacima o ostvarenim efektima), koji su razmatrani i usvojeni od strane Vlade ili drugih nadležnih tijela, kako bi se što potpunije i kvalitetnije pripremio Izvještaj o implementaciji Strategije. Dodatni podaci iz navedenih izvještaja su analizirani, te u zavisnosti od veze sa programskim aktivnostima, sa istima je dopunjen Izvještaj o implementaciji Strategije.

U maju 2017. godine su dodatno dostavljeni godišnji programi/planovi rada (eventualno i plan/izvještaj o realizaciji Strategije razvoja za JLS) usvojeni od strane nadležnih organa, koji su sadržavali podatke o realizovanim sredstvima koja nisu prethodno obuhvaćena Izvještajem. Planirano je takođe da se isti podaci koriste i kao osnova za predlaganje programa/projekata u narednom Operativnom/Akcionom planu Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2016.-2020. godina. Na taj način bi se postigla bolja povezanost godišnjih planova i izvještaja o radu svih institucija sa trogodišnjim Operativnim/Akcionim planom Strategije razvoja TK za period 2016.-2020. godina, kao i pratećim Izvještajem o razvoju.

Na petoj sjednici Kantonalnog odbora za razvoj (KOR), koja je održana od 10. maja 2018. godine, analizirane su provedene aktivnosti i prezentirana dinamika finalizacije ovog dokumenta kao i plan prezentiranja Izvještaja na Vijeću za razvojno planiranje, Vladi i Skupštini Tuzlanskog kantona.

Sve prikupljene informacije su ugrađene u dopunjeni radni materijal tabelarnog dijela Izvještaja o implementaciji Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za 2017. godinu, koji je Ministarstvo privrede, u skladu sa dogovorom sa sastanka KOR-a, uputilo svim članovima na uvid i eventualne dopune.

Izvještaj o implementaciji strategije razvoja osim uvodnog dijela nudi i (1) kratki prikaz strukture Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2016.-2020. godine (strateški i prioritetni ciljevi), (2) kratki sažetak akcionog plana (2017.-2019. godine) sa fokusom na 2017. godinu temeljem kojeg se i priprema izvještaj o implementaciji strategije za 2017. godinu, (3) ukupan pregled (sažetak) implementacije strategije razvoja za 2017. godinu, (4) pregled implementacije po strateškim ciljevima i prioritetima za 2017. godinu, te (5) pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu sa fokusom na iznose i izvore finansijskih ulaganja u implementaciju mjera i projekata planiranih Akcionim planom za 2017. godinu.

2.1. Struktura strategije

Strategijom razvoja Tuzlanskog kantona 2016. – 2020. godina definisana je vizija razvoja, koja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje kantona u budućnosti. U tom smislu, vizija razvoja Tuzlanskog kantona je predstavljena kao „*Tuzlanski kanton - otvorena, ekonomski atraktivna i društveno dinamična evropska regija, koja na prepoznatljiv način osigurava spoj industrijske tradicije, održivog razvoja i kvalitete života za svoje građane i ljude koji u njemu borave, rade i investiraju*“.

Sa ciljem unaprijeđenja cjelokupnog socijalnog i ekonomskog razvoja Tuzlanskog kantona, što bi se u konačnici trebalo reflektirati i na pokazateljima uticaja u tri velika razvojna sektora (privreda, društvo, zaštita okoliša i infrastruktura), Strategijom razvoja za period 2016.-2020. godine, definisano je pet strateških ciljeva. U skladu sa dostupnim finansijskim i ljudskim resursima u Tuzlanskom kantonu, ali i širim strateškim okvirom u Bosni i Hercegovini, regiji i EU, za svaki od strateških ciljeva definisani su prioriteti koji oslikavaju strateške sektore kroz koje se planira postići željeni stepen promjena u okruženju. Ukupno 15 prioriternih ciljeva obuhvataju ključne sektorske prioritete koji imaju najveći međusektorski uticaj na razvoj, a samim time i pokazatelje uticaja. Očekivani rezultati prioriternih ciljeva su u direktnoj vezi sa pokazateljima uticaja na nivou strateških ciljeva i doprinose realizaciji ciljanih vrijednosti 2020. godine.

Tabela 22. Pregled strateških i prioriternih ciljeva

Strateški ciljevi	Prioritetni ciljevi
<i>Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razviti privredu Tuzlanskog kantona realizacijom novih investicija i poticanjem sektora poduzetništva; 2. Jačati konkurentnost sektora poljoprivrede; 3. Unaprijediti prometnu mrežu i povezanost Tuzlanskog kantona sa razvijenim tržištima.
<i>Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poboljšati kvalitetu obrazovanja i naučno-istraživačkog rada; 2. Jačati i razvijati inkluzivne programe zapošljavanja.
<i>Strateški cilj 3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom;</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti; 2. Unaprijediti socijalnu i zdravstvenu zaštitu; 3. Poboljšati bezbjednost građana od prirodnih i drugih opasnosti.
<i>Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgradnja nove i modernizacija postojeće vodne infrastrukture kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i privrede, te doprinijelo sigurnosti građana i zaštiti okoliša; 2. Infrastrukturu snabdijevanja toplotnom energijom, optimizirati i prilagoditi potrebama stanovništva i privrede; 3. Modernizovati saobraćajnu infrastrukturu i osigurati funkcionalno, ekonomski i okolišno održivo povezivanje sa okruženjem
<i>Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uspostaviti funkcionalan sistem monitoringa parametara zaštite okoliša kako bi se osiguralo praćenje i unapređenje stanja okoliša; 2. Zaštititi okoliš smanjenjem pritisaka i uspostavljanjem održivog upravljanja prirodnim resursima; 3. Uspostaviti funkcionalan sistem upravljanja otpadom kako bi se zaštitio okoliš i zdravlje stanovništva. 4. Intenzivirati provedbu principa i mjera energetske efikasnosti.

2.2. Kratki sažetak Akcionog plana za 2017-2019. godinu

Trogodišnji akcioni plan se izrađuje svake godine za sljedeće trogodišnje plansko razdoblje po principu "1+2". Akcioni plan 2017.-2019. godina izrađen je na osnovu Akcionog plana sa finansijskim okvirom za 2016.-2018. godinu za implementaciju Strategije razvoja Tuzlanskog kantona i Izvještaja o implementaciji Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period januar-juni 2016. godine, te na osnovu prikupljenih podataka od strane relevantnih aktera uključenih u proces implementacije strategije.

Vlada Tuzlanskog kantona je Akcioni plan za period 2017-2019. godine usvojila 27.01.2017. godine. Akcioni plan 2017.-2019. godine sa finansijskim okvirom za implementaciju Strategije razvoja razrađen je na ciljeve, prioritete, mjere i aktivnosti. U okviru svakog cilja utvrđeni su određeni prioriteti i mjere sa definisanim aktivnostima, očekivanim rezultatima, nosiocima aktivnosti, periodom implementacije i izvorom finansiranja.

Tabela 23. Pregled po projektima i mjerama

Strateški cilj /Prioritetni cilj	Broj samostalnih ili opštih razvojnih mjera	Broj razvojnih projekata
Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj).	10	18
Prioritetni cilj 1.1.	2	18
Prioritetni cilj 1.2.	6	0
Prioritetni cilj 1.3.	2	0
Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj)	0	27
Prioritetni cilj 2.1.	0	16
Prioritetni cilj 2.2.	0	11
Strateški cilj 3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom	0	22
Prioritetni cilj 3.1.	0	5
Prioritetni cilj 3.2.	0	8
Prioritetni cilj 3.3.	0	9
Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska.	5	18
Prioritetni cilj 4.1.	1	13
Prioritetni cilj 4.2.	4	0
Prioritetni cilj 4.3.	0	5
Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima	2	28
Prioritetni cilj 5.1.	2	3
Prioritetni cilj 5.2.	0	15
Prioritetni cilj 5.3.	0	3
Prioritetni cilj 5.4.	0	7
UKUPNO	17	113

U akcionom planu 2017.-2019. godina obuhvaćeno je provođenje ukupno 48 mjera sa 113 razvojnih projekata od čega imamo i 17 razvojnih mjera u okviru kojih nisu planirani pojedinačni razvojni projekti te ih možemo nazvati opšte ili „samostalne“. U Tabeli 23. je vidljivo da je najviše projekata planirano u okviru Strateškog cilja 2 i Strateškog cilja 5, dok je najmanje projekata planirano u okviru Strateškog cilja 1 i Strateškog cilja 4.

U toku su realizacije projekata, od kojih se većina implementira kontinuirano, i koji su od posebnog značaja jer su od značaja za razvoj Tuzlanskog kantona:

- Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i obrtnika
- Jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede
- Međunarodni aerodrom Tuzla – uspostava regionalnog cargo centra sa airparkom-I faza
- Unaprjeđenje kvaliteta programa obrazovanja na TK
- Podrška zapošljavanju marginaliziranih grupa stanovništva
- Podrška zapošljavanju licima sa evidencije Službe za zapošljavanje TK
- Unaprjeđenje socijalne zaštite
- Jačanje kapaciteta civilne zaštite TK
- Podrška prevenciji i sanaciji šteta nastalih uticajem prirodnih ili drugih opasnosti
- Izgradnja, modernizacija i unaprjeđenje ekonomske održivosti općinskih i mjesnih sistema vodosnabdijevanja, izgradnja postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, uređenje vodotoka kao i razvoj infrastrukture za sortiranje i prikupljanje reciklažnog otpada
- Modernizovanje saobraćajne infrastrukture i osiguranje funkcionalnog, ekonomski i ekološki održivog povezivanja sa okruženjem
- Povećanje energetske efikasnosti na min. 18 javnih objekata na području TK
- Energetska obnova škola u sklopu projekta EU/IPA INTERREG saradnje - „Smart schools“.

Realizacijom dijela navedenih projekata je povećana konkurentnosti privrede i poljoprivrede, kao i infrastrukturnih projekata, te su u zavisnosti od raspoloživih sredstava značajnim dijelom ostvareni planirani efekti projekata.

2.3. Ukupan pregled provedbe strategije za 2017. godinu

Na osnovu prikupljenih statističkih podataka može se reći da su kretanja u BiH ekonomiji, nakon izlaska iz globalne ekonomske krize, tokom 2015. i 2016. godine, ali i početkom 2017. godine imala uzlaznu putanju. Sveukupno gledano raspoloživi pokazatelji ukazuju na blagi rast ekonomskih aktivnosti, međutim politička situacija, odsustvo strukturnih reformi i nedovoljan rast investicija i dalje sprečavaju brži ekonomski rast privrede Federacije BiH, odnosno kantona u Federaciji BiH.

U 2017. godini je finaliziran projekat „Izgradnje regionalne saobraćajnice Tuzla – Dokanj (I, II i III faza)“, kao i dionica puta Tuzla – Čelić te projekat „Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju FSC certifikata i recertifikacije“, čime je održan kontinuitet odnosno izvršena recertifikacija, kojom je do 2021. godine produžen rok važenja certifikata po FSC standardu u državnim šumama na području Tuzlanskog kantona.

Većina projekata za koje je navedeno da imaju status projekata u implementaciji su projekti koji se implementiraju kontinuirano jer se sredstva za njihovu realizaciju obezbjeđuju na godišnjem nivou. Sažetak najznačajnijih rezultata koji imaju najveći doprinos ostvarenju prioritarnih ciljeva dat je Tabeli 24.

Tabela 24. Ostvareni rezultati u 2017. godini

Strateški cilj/Prioritetni cilj		Status provođenja	Ostvareni rezultati u 2017. godini
Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj)			
1.1.	Prioritetni cilj: 1.1. Razviti privredu Tuzlanskog kantona realizacijom novih investicija i poticanjem sektora poduzetništva.	14 toku realizacije i 1 koji se ne realizuje	Unapređenja poslovanja MSP i obrtnika dodjelom subvencija i kreditnih podsticaja te privlačenje stranih investicija na područje TK Održani stručni skupovi na temu: "Parafiskalni nameti – prijedlozi i preporuke za smanjenje ili ukidanje" i „Reforma procesa registracije poslovanja u funkciji većeg broja MSP i zapošljavanja“, Organizovano 15 seminara na razne teme s ciljem unapređenja poslovanja MSP i seminari o postupcima uvođenja certifikata po međunarodnim standardima za 55 korisnika Podržana 25 novoosnovana MSP i obrta za nabavku opreme i alata i registracije novih 36 obrta Obezbjedejena podrška obrtnicima poljoprivrednicima startapima za nabavku opreme (49 muzilica i 10 mješaona stočne hrane za 59 obrtnika sa područja TK) Subvencionirani troškovi osnivanja i registracije novih obrta za 36.korisnika Redovno žurirana Baza poslovnih zona i lokacija u okviru Info pulata za preduzetnike
1.2.	Prioritetni cilj: 1.2. Jačati konkurentnost sektora poljoprivrede.	5 u toku realizacije	Zaštita i uređenje poljoprivrednog zemljišta uspostavom informacionog sistema za upravljanje zemljištem Uspostavljen fond za stimuliranje početnika u poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju. Podrška za 80 novih poljoprivrednih proizvođača za nabavku plastenika, goveda i poljoprivrednih mašina kao i podrška i za oko 600 postojećih poljoprivrednih proizvođača za nabavku repromaterijala Uspostava održivog poljop.poduzetništva dodjelom plastenika
1.3.	Prioritetni cilj: 1.3. Unaprijediti prometnu mrežu i povezanost Tuzlanskog kantona sa razvijenim tržištima.	1 toku realizacije i 1 koji se ne realizuje	Na 16 destinacija sa aerodroma Tuzla prevezeno 535.554 putnika. Uspostavljene su nove linije za: Keln, Nirnberg i Fridrishafen (Njemačka), Vaxjo (Švedska) i Bratislavu (Slovačka) Ostvaren je 71 let sa 130 putnika (ambulantni, privatni i poslovni letovi, helikopteri, letovi za obuku i površno slijetanje). Prevezeno je 324 tone robe
Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj)			
2.1.	Prioritetni cilj: 2.1. Poboljšati kvalitetu obrazovanja i naučno-istraživačkog rada	6 u toku realizacije i 2 koja su odgođena	Realizovano 45 kapitalnih projekata za nabavku opreme/ sanaciju objekata Usvojen je Pravilnik o cjeloživotnom učenju Univerziteta u Tuzli Pokrenuta inicijativa ka Rektoratu za osnivanje Centra za društvena istraživanja i evaluaciju programa Sufinansirana 2 projekta od strane FMON iz oblasti ekonomskog razvoja i borbe protiv siromaštva i unaprjeđenja kvalitete u VO.
2.2.	Prioritetni cilj: 2.2. Jačati i razvijati inkluzivne programe zapošljavanja.	9 u toku realizacije	Zaposleno 653 osoba od čega 449 teško zapošljivih osoba i 12 osoba Romske nacionalnosti (marginalizirane grupe stanovništva) Zaposleno 1.946 osoba sa evidencije Službe za zapošljavanje TK. Podrška za 50 učenika za deficitarna zanimanja preporuci poslodavaca
Strateški cilj 3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom			
3.1.	Prioritetni cilj: 3.1. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti.	3 u toku realizacije	Izgradnje sportskih dvorana u Kladnju, Kalesiji, Brijesnici, Teočaku, Sapni i Čeliću.
3.2.	Prioritetni cilj: 3.2. Unaprijediti socijalnu i zdravstvenu zaštitu.	5 toku realizacije i 2 koja se ne realizuju	Za sveukupne potrebe socijalne zaštite razni oblici pomoći podrške povratnicima, raseljenim osobama i izbjeglicama od planiranog i Izgradnja objekta Centar za autizam Izgradnje zgrada socijalnog stanovanja Nabavku opreme za potrebe JU UKC Tuzla. U toku je razmatranje predloženih idejnih rješenja za objekat Centra urgentne medicine.
3.3.	Prioritetni cilj: 3.3. Poboljšati bezbjednost	6 u toku realizacije	Sufinansiranje nabavke opreme za potrebe kantonalnih službi zaštite i spašavanja

	građana od prirodnih i drugih opasnosti.		Izgradnja i sanacija stambenih jedinica uništenih ili oštećenih u polavama 2014.
Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska.			
4.1.	Prioritetni cilj: 4.1. Izgradnja nove i modernizacija postojeće vodne infrastrukture kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i privrede, te doprinijelo sigurnosti građana i zaštiti okoliša.	7 u toku realizacije	<p>Poboljšanje snabdijevanja stanovništva vodom smanjenjem gubitaka vode u javnom vodovodnom sistemu</p> <p>Rekonstrukcija i proširenje sistema za prikupljanje i odvođenje fekalne kanalizacije</p> <p>Izgradnja kolektora oborinskih voda</p> <p>Izrada projektno tehničke dokumentacije za izgradnju prečištača otpadnih voda.</p> <p>Urađeni projekti Sanacije obala i čišćenja korita rijeka</p> <p>Uklanjanje otpada iz korita rijeka</p>
4.2.	Prioritetni cilj: 4.2. Infrastrukturu snabdijevanja toplinom energijom, optimizirati i prilagoditi potrebama stanovništva i privrede	2 u toku realizacije	Proširena toplovodna mreža
4.3.	Prioritetni cilj: 4.3. Modernizovati saobraćajnu infrastrukturu i osigurati funkcionalno, ekonomski i okolišno održivo povezivanje sa okruženjem.	1 završen, 1 u toku realizacije i 3 koja se ne realizuju	<p>Urađene tri raskrsnice sa kružnim tokom, te ukupno 8.840 metara ceste od čega je u fazi rekonstrukcije i rekonstruisano ukupno 8.440 metara ceste, a rehabilitovano 400 metara ceste. Uz izvođenje radova na rekonstrukciji pojedinih dionica cesta urađeno je i 2.900 metara pješačkih staza.</p> <p>Asfaltirano je 1,81 km regionalnih cesta, tako da Direkcija trenutno upravlja sa 23,71 km cesta sa makadamskim zastorom. Pored redovnog i zmskog održavanja puteva sanirana su i tri klizišta.</p>
Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima			
5.1.	Prioritetni cilj: 5.1. Uspostaviti funkcionalan sistem monitoringa parametara zaštite okoliša kako bi se osiguralo praćenje i unaprjeđenje stanja okoliša	2 u toku realizacije i 3 koja se ne realizuju	Nabavljen server za sistem za praćenje kvaliteta zraka na području TK
5.2.	Prioritetni cilj: 5.2. Zaštiti okoliš smanjenjem pritiska i uspostavljanjem održivog upravljanja prirodnim resursima	1 završen, 1 odgođen, 4 u toku realizacije i 7 koji se ne realizuju	<p>Implementacija Zakona o šumama kojim je predviđen drugačiji način organizacije čuvarske službe.</p> <p>Pošumljavanja, izgradnje, rekonstrukcije i održavanja šumskih kamionskih puteva i sanacije divljih deponija</p>
5.3.	Prioritetni cilj: 5.3. Uspostaviti funkcionalan sistem upravljanja otpadom kako bi se zaštitio okoliš i zdravlje stanovništva.	3 u toku realizacije	<p>Prečišćavanje otpadnih voda</p> <p>U toku je druga faza izmjene Prostornog plana TK - izrađen Nacrt Prostornog plana i isti upućen Savjetu na razmatranje</p> <p>Poboljšan sistem upravljanje otpadom</p>
5.4.	Prioritetni cilj: 5.4. Intenzivirati provedbu principa i mjera energetske efikasnosti.	3 u toku realizacije i 1 koji se ne realizuje	<p>Toplifikacija ili proširenje toplovodne mreže u cilju smanjenja broja individualnih ložišta kao zagađivača</p> <p>Poboljšanje energetske efikasnosti u stanogradnji</p> <p>Zamjeni javne rasvjete za led rasvjetu</p>

2.4. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2017. godinu

U Akcionom planu Strategije razvoja Tuzlanskog kantona za period 2017.-2019. godinu planirano je provođenje ukupno 45 mjera sa 76 aktivnosti, od čega u 18 mjera nisu planirane pojedinačne aktivnosti, te ih možemo nazvati opšte ili „samostalne“. Detaljan pregled stanja implementacije mjera/aktivnosti u 2017. godini dat je po strateškim ciljevima u Tabeli 25.

Tabela 25. Pregled implementacije mjera/aktivnosti iz Operativnog/Akcionog plana Strategije razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina

Strateški cilj	Mjere/Aktivnosti				
	Završeno	U toku realizacije	Nije u toku realizacije	Odgođeno	Otkazano
1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj) 13 mjera (9 samostalnih) i 13 aktivnosti:	0	20	2	0	0
2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj) 5 mjera i 17 aktivnosti:	0	15	0	2	0
3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom 7 mjera i 16 aktivnosti:	0	14	2	0	0
4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska 9 mjera (6 samostalnih) i 8 aktivnosti	1	10	3	0	0
5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima 11 mjera (3 samostalne) i 22 aktivnosti	1	12	11	1	0
UKUPNO	2	71	18	3	0

Ukupan broj projekata planiran za implementaciju u 2017. godini je 94. Kontinuirano se provodi 71 projekat (75,53%), završena su 2 (2,13%), odgođeno je 3 (3,19%), započeto 18 (19,15%) i nijedan projekat nije otkazan.

U Tabeli 26. je na osnovu zbirnog Izvještaja o provođenju operativnog/akcionog plana (2017-2019) za 2017. godinu predstavljen skraćeni pregled realizovanih aktivnosti po prioritetnim ciljevima i mjerama, vezano za svaki strateški cilj posebno. Većina aktivnosti se provodi kontinuirano u skladu sa raspoloživim sredstvima, a odgođeni projekti i oni koji nisu započeti su isključivo vezani za obezbjeđenje finansijskih sredstava.

Tabela 26. Pregled realizovanih aktivnosti po prioritetnim ciljevima i mjerama

Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj)		
	Naziv Cilja, Prioriteta, Mjere i Projekta	Postignuti rezultat po projektima i mjerama u 2017. godini
Prioritetni cilj: 1.1. Razviti privredu Tuzlanskog kantona realizacijom novih investicija i poticanjem sektora poduzetništva		
1.1.1.	Finansijska, institucionalna i pravna podrška malim i srednjim preduzećima	
1.1.1.1.	Garantni fond	Posjete klijentima i sa Bankom dogovoreno smanjenje kamatne stope sa 6,99 na 6,29 %.
1.1.1.2.	Registar parafiskalnih nameta	Organizovan stručni skup na temu: "Parafiskalni nameti – prijedlozi i preporuke za smanjenje ili ukidanje" i stručni skup na temu „Reforma procesa registracije poslovanja u funkciji većeg broja MSP i zapošljavanja“
1.1.1.3.	Pravna pomoć	Privredna komora TK organizovala je 15 seminara na razne teme s ciljem unapređenja poslovanja MSP.
1.1.2.	Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i obrtnika	Posjećeno 9 kompanija sa područja TK sa direktnim učešćem stranog kapitala u cilju stvaranja povoljnijeg poslovnog ambijenta u TK. Održana trodnevna obuka „Upravljanje projektnim ciklusom“
1.1.2.1.	Uvođenje standarda i softverskih rješenja za povećanje efikasnosti poslovanja	Održan seminar o postupcima i načinima uvođenja certifikata po međunarodnim standardima. Općina Gradačac obezbijedila BFC certifikat o povoljnom poslovnom okruženju.
1.1.2.2.	Prekvalifikacija, dokvalifikacija i specijalizacija za MSP i obrtnike	Privredna komora TK u prvih 6 mjeseci organizovala 10 seminara na razne teme s ciljem unapređenja poslovanja MSP.
1.1.2.3.	Podrška projektima koji imaju za cilj podizanje poduzetničkog duha na Tuzlanskom kantonu	Subvencije privatnim poduzećima i poduzetnicima 40.000 KM, podrška obrtnicima poljoprivrednicima start-upima za nabavku opreme, subvencije troškova osnivanja i registracije novih obrta za 36 korisnika
1.1.2.4.	Formiranje obrtničkih (zanatskih, trgovačkih i ugostiteljskih) zadruga ili klastera	Redovno ažurirana Baza poslovnih zona i lokacija
1.1.2.5.	Podršku razvoju preduzeća korištenjem mehanizama koncesije i javno-privatnog partnerstva	Donesen Zakon o javno privatnom partnerstvu
1.1.3.	Biznis Start-Up fond za mlade	Nije bilo aktivnosti
1.1.4.	Podrška novim investicijama u industrijskoj proizvodnji	Subvencioniranje dijela kamatne stope privrednim subjektima, Vlada Tuzlanskog kantona u saradnji sa Sparkasse bankom realizuje kreditnu liniju za plasman subvencioniranih kreditnih sredstava u visini od 25.000.000,00 KM
1.1.5.	Razvoj poslovne infrastrukture na području Tuzlanskog kantona	
1.1.5.2.	Uspostava funkcionalne poslovne zone „Kreka Sjever“ Tuzla	U poslovnoj zoni Kreka sjever dodijeljeno je građevinsko zemljište za 5 investitora.
1.1.5.3.	Uspostava Centara za podršku poduzetništvu s poslovnim inkubatorima uz proširenje kapaciteta postojećeg tehnološkog centra MTTC	usluge biznis centra u Srebreniku za poduzetništvo koriste 4. subjekta uglavnom mladih osoba
1.1.6.	Razvoj turističke ponude na području Tuzlanskog kantona	Izrađen i proveden program „Turistička patrola“
1.1.6.1.	Razvoj i promocija specifičnih oblika turizma	Kreiran novi studijski program „Menadžment u Turizmu“ na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Tuzli. TZTK je dodijelila bespovratna sredstava za podizanja kvalitete turističke ponude Tuzlanskog kantona
1.1.6.2.	Revitalizaciju kompleksa Stari Grad Srebrenik	U Starom gradu Srebrenik urađen sanitarni objekat (mokri čvor i WC), pristupna staza i ljetne pozornice sa terasom.
1.1.6.3.	Očuvanje starih i umjetničkih zanata u svrhu razvoj turizma	Podršku očuvanju starih zanata i izvornosti istih
Prioritetni cilj: 1.2. Jačati konkurentnost sektora poljoprivrede.		
1.2.1.	Zaštite i uređenja poljoprivrednog zemljišta, okrupnjavanja zemljišnih posjeda, i uspostave politike održivog upravljanja zemljištem	Realizovano ukupno 454.894,16 KM za projekat zaštite i uređenja poljoprivrednog zemljište i za uspostavu informacionog sistema za upravljanje zemljištem
1.2.2.	Direktna plaćanja poljoprivrednim proizvođačima u oblasti biljne proizvodnje	Realizovano ukupno 2.887.099,88 KM

1.2.3.	Direktna plaćanja poljoprivrednim proizvođačima u oblasti animalne proizvodnje	Realizovano u 2017. godini ukupno 12.494.884,31 KM
1.2.4.	Razvoj ruralnih područja	Realizovano ukupno 707.137,29 KM iz Budžeta TK
1.2.5.	Opće usluge u poljoprivredi	Obezbijeđena podrška za 80 novih poljoprivrednih proizvođača za nabavku plastenika, goveda i poljoprivrednih mašina, te za cca. 600 postojećih proizvođača, kroz aktivnosti nabavke repromaterijala.
Prioritetni cilj: 1.3. Unaprijediti prometnu mrežu i povezanost Tuzlanskog kantona sa razvijenim tržištima		
1.3.1.	Međunarodni aerodrom Tuzla – uspostava regionalnog cargo centra sa airparkom-I faza	Sa ukupno 16 destinacija sa aerodroma Tuzla broja prevezenih putnika u 2017. godini 535.554 putnika. Uspostavljene su nove linije za: Keln, Nirnberg i Fridrishafen (Njemačka), Vaxjo (Švedska) i Bratislavu (Slovačka). Prevezeno je 324 tone robe.
1.3.2.	„Izgradnja autoceste Orašje–Tuzla–Žepče“ kao tzv.Y krak koridora Vc	Skupština Tuzlanskog kantona donijela zaključak da trasa autoputa Sarajevo – Beograd ide preko Tuzlanskog kantona.
Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj)		
Prioritetni cilj: 2.1. Poboljšati kvalitetu obrazovanja i naučno-istraživačkog rada		
2.1.1.	Unaprjeđenje obrazovne infrastrukture	Izgradnja i rekonstrukcija i adaptacija školskih objekata
2.1.1.1.	Rekonstrukcija i sanacija prizemlja i radionica mašinske struke u JU MSS Čelić	Nije realizirano zbog nedostatka sredstava
2.1.1.2.	Izgradnja područne škole u Devetaku	Nije realizirano zbog nedostatka sredstava
2.1.1.3.	Izgradnja, adaptacija, opremanje i vanjsko uređenje Kampusa Univerziteta u Tuzli	Na projektu „Izgradnja, adaptacija, opremanje i vanjsko uređenje Kampusa Univerziteta u Tuzli“ čija je ukupna planirana vrijednost 72.040.000 KM do sada je realizovano 527.353 KM.
2.1.2.	Unaprjeđenje kvaliteta programa obrazovanja na TK	U kapitalne projekte za nabavku opreme ili sanaciju za 45 projekata/objekata
2.1.2.1.	Kreiranje programa cjeloživotnog učenja u funkciji jačanja konkurentnosti radne snage i povećanja broja zaposlenih u preduzećima na području Tuzlanskog kantona	Kreirana su 3 nova programa cjeloživotnog učenja i uvršten u katalog postojećih programa cjeloživotnog učenja. Proveden je program cjeloživotnog učenja na 3 edukacije, sa ukupno 40 polaznika. Putem progrojekta pro poso obezbjedjena obuka dokvalifikacija i prekvalifikacija za 4 radnika i to u Srebreniku 2 i Tuzli 3
2.1.2.2.	Provedba programa cjeloživotnog učenja u funkciji jačanja konkurentnosti radne snage i povećanja broja zaposlenih u preduzećima na području Tuzlanskog kantona	Usvojen je Pravilnik o cjeloživotnom učenju Univerziteta u Tuzli,
2.1.2.3.	Profesionalna orijentacija namijenjena djeci u završnim razredima osnovnih škola	Kreiran projektni prijedlog za unaprjeđenje obrtništva i povezivanja Ekonomskog fakulteta sa tržištem rada s ciljem unaprjeđenja studijskih programa i povećanja relevantnosti progama za privredu. U završnim razredima škola u Tuzli škola "Tušanji" i Simin Han predstavljena obrtnička zanimanja za cca 200 učenika
2.1.3.	Podrška razvoju naučno-istraživačkih kapaciteta na području TK	
2.1.3.1.	Osnivanje Centra za društvena istraživanja i evaluaciju programa u okviru Univerziteta u Tuzli.	Pokrenuta inicijativa ka Rektoratu za osnivanje Centra za društvena istraživanja i evaluaciju programa.
2.1.3.2.	Razvoj istraživačkih kapaciteta naučnih novaka i kapaciteta fakulteta za učešće u međunarodnim naučno-istraživačkim projektima	Sufinansirana 2 projekta od strane FMON iz oblasti ekonomskog razvoja i borbe protiv siromaštva i unaprjeđenja kvalitete u VO.
Prioritetni cilj: 2.2. Jačati i razvijati inkluzivne programe zapošljavanja		
2.2.1.	Podrška zapošljavanju marginaliziranih grupa stanovništva.	Zaključeni ugovori za 141 osobu Zaposlena 51 osoba
2.2.1.1	Dodjela beskatmatnih kreditnih sredstava za samozapošljavanje (vlastiti biznis) i zapošljavanje branitelja	Dodjela beskatmatnih kreditnih sredstava za samozapošljavanje (vlastiti biznis) i zapošljavanje branitelja-nije realizovano, u toku Javni poziv za Program sufinansiranja zapošljavanja djece šehida i poginulih boraca Planirana je podrška za zapošljavanje 10 osoba iz kategorije socijalno ranjivih grupa od čega je u 2017.godini realizovano zapošljavanje 2 osobe.

2.2.1.2.	Program zapošljavanja i samozapošljavanja roma	Zaposleno 12 osoba Romske nacionalnosti
2.2.1.3.	Sufinansiranje zapošljavanja teško zapošljivih osoba-vaučer za posao 2016	Zaposleno 449 osoba
2.2.2.	Podrška zapošljavanju licima sa evidencije Službe za zapošljavanje TK	
2.2.2.1.	Jačanje konkurentnosti na tržištu rada - Prvo radno iskustvo	Zaposleno 257 osoba
2.2.2.2.	Sufinansiranje zapošljavanja-Prilika za sve	zaposleno 1256 osoba. Obezbijedeno otvaranje novih 125 radnih mjesta kod poslodavaca koji su aplicirali za ovu vrstu podrške.
2.2.2.3.	Program sufinansiranja samozapošljavanja START UP	Samozaposleno 145 osoba i zaposleno 30 osoba=ukupno 175 osoba. Podržano otvaranje 65 novih poslovnih subjekata, odnosno otvaranje novih 65 radnih mjesta.
2.2.2.4.	Program javnih radova	Zaposleno 40 osoba
2.2.2.5.	Program pripreme za rad (obuka, stručno osposobljavanje i usavršavanje)	Ugovorena obuka za 5 osoba, od kojih 4 zapošljavanje. U toku je realizacija YEP projekta za zapošljavanje mladih. Podrška za 50 učenika koja se školuju za deficitarna zanimanja, a koje su identifikovali poslodavci i predložili kao mjeru podrške putem Savjeta gradonačelnika za lokalni ekonomski razvoj.
2.2.2.6.	Program sufinansiranja samozapošljavanja i zapošljavanja u oblasti poljoprivrede	Zaposlene 24 osobe
Strateški cilj 3: Poboľšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom		
Prioritetni cilj: 3.1. Poticati i razvijati sportsko-kulturne aktivnosti		
3.1.1.	Unaprjeđenje sportske infrastrukture	
3.1.1.1.	Izgradnja sportske sale OŠ "Hamdija Kreševljakovic" Gradačac	Nije planirano ulaganje u 2017. godni iz Budžeta Općine Gradačac.
3.1.1.2.	Izgradnja Sportske dvorane u Kladnju, Kalesiji, Brijesnici, Teočaku, Sapni i Čeliću	Potpisan je Ugovor "Izvođenje radova na izgradnji objekta-sportska dvorana- u Kladnju II faza" u iznosu od 180.248,16 KM od čega je realizovano 86.342,26 KM, a isplaćeno 66.113,84 KM. Na projektu „ Izgradnje sportske dvorane u Brijesnici Velikoj - općina Doboj Istok” čija je ukupna planirana vrijednost 1.338.984 KM do sada je realizovano 1.059.708 KM. Općina Čelić nije imala nakakva finansijska ulaganja u vremenskom periodu od januara do juna 2018 Ukupno potrebna sredstva za realizaciju projekta su 1.682.632,81KM. Do sada je realizovano 874.955,06 KM sredstava: Budžeta Općine, TK i FBIH.
3.1.2.	Unaprjeđenje javne infrastrukture u oblasti kulture	
3.1.2.1.	Završetak Privredno-kulturno-sportskog centra "Bazen" Gračanica	Planirano ulaganje za 2017. god. od 150.0.000 KM.
Prioritetni cilj: 3.2. Unaprijediti socijalnu i zdravstvenu zaštitu		
3.2.1.	Unaprjeđenje socijalne zaštite	Za sveukupne potrebe socijalne zaštite planiralo sredstva u iznosu od 31.016.620,00 KM od čega je realizovano 29.546.238,56 KM za razne oblike pomoći za 23.326 korisnika. Pored toga u okviru podrške povratnicima, raseljenim osobama i izbjeglicama od planiranog iznosa od 743.700,00 KM realizovano je 679.278,77 KM.
3.2.1.1.	Izgradnja Centra za autizam	Dio objekta je izgrađen u 2015. godini. Preostala je adaptacija postojećeg objekta, za koji se prave pregovori oko obezbjdivanja sredstava se vrše i sa lokalnim zajednicama.
3.2.1.1.	Izgradnja objekta socijalnog stanovanja u Špionici i Tinji	Urađena projektno- tehnička dokumentacija za objekat socijalnog stanovanja u Špionici i Tinji. Pripremljen i potpisan sporazum o izgradnji zgrade socijalnog stanovanja u Lukavcu.
3.2.2.	Unaprjeđenje kvaliteta hitne medicinske pomoći na području TK	
3.2.2.1.	Reforma hitne medicinske pomoći	Nije bilo aktivnosti

3.2.2.2.	Opremanje Centra urgentne medicine pri JZU UKC Tuzla	Nabavka opreme za potrebe ZU UKC Tuzla. U toku je razmatranje predloženih idejnih rješenja za objekat Centra urgentne medicine.
3.2.2.3.	Izmiještanje hitne službe Doma zdravlja Srebrenik i rješavanje prostora fizijatrije	U toku je pribavljanje neophodne dokumentacije za početak radova (građevinska dozvola). Očekivani početak radova-proljeće 2018. godine
3.2.3.	Prevenција i suzbijanje zaraznih i vodećih uzroka oboljenja na TK	
3.2.3.1.	Uspostava BSL III laboratorije	
3.2.3.2.	Prevenција i suzbijanje vodećih uzroka oboljenja	U okviru aktivnosti ZJZ TK definisani su programi rane dijagnostike karcinoma dojke i karcinoma grlića materice.
Prioritetni cilj: 3.3. Poboľšati bezbjednost građana od prirodnih i drugih opasnosti		
3.3.1.	Razvojna mjera 3.3.1. Jačanje kapaciteta civilne zaštite TK	
3.3.1.1.	Opremanje i obučavanje kantonalnih službi zaštite i spašavanja	Kontinuiranim opremanjem i obučavanjem kantonalnih službi zaštite i spašavanja podiže se njihova sposobnost
3.3.1.2.	Podizanje razine svijesti o pitanjima smanjenja rizika od katastrofa provođenjem redovite obuke službi CZ-a i edukacije stanovništva o mjerama zaštite i spašavanja	Praćenjem sadržaja na Web stranici KUCZ šira javnost se može upoznati sa svim aktivnostima koje se odvijaju u ovoj oblasti, korisnim informacijama i uputama za postupanje u slučaju prirodne i dr. nesreće.
3.3.1.3.	Ojačati cjelokupan sistem smanjenja rizika od katastrofa kroz podršku uključivanja nevladinih organizacija, privrednog sektora i znanstvenih institucija u izgradnji kapaciteta u prevenciji, pripravnosti i odgovoru na katastrofe	KUCZ i KŠCZ podržavanjem ovih projekata omogućava aktivno uključivanje svih subjekta u sistem zaštite i spašavanja što doprinosi smanjenju rizika od katastrofa i kvalitetnijem odgovoru na njih.
3.3.1.4.	Razvoj programa edukacije (korištenje principa "obuke učitelja" radi mogućnosti kontinuiranog prijenosa znanja i na sve ostale učesnike sistema zaštite i spašavanja-vatrogasci, gorska služba spašavanja, jedinice ZIS-a u privrednim subjektima, zdravstvene institucije, nevladin sektor)	Održan je Okrugli sto na temu „Mine, minska sredstva i NUS-a - jučer, danas, sutra“,
3.3.2.	Podrška prevenciji i sanaciji šteta nastalih uticajem prirodnih ili drugih opasnosti	
3.3.2.1.	Saniranje dijela šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih opasnosti	Finansijskom i materijalnom podrškom općinama/Gradu Tuzla olakšano je ostvarivanje njihovih zadataka u segmentu zaštite i spašavanja. U oktobru 2017.raspisan Javni poziv za odabir korisnika pomoći za izgradnju i sanaciju stambenih jedinica uništenih ili oštećenih u polovima 2014
3.3.2.2.	Preventivne mjere zaštite i spašavanja	
Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetsku.		
Prioritetni cilj: 4.1. Izgradnja nove i modernizacija postojeće vodne infrastrukture kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva i privrede, te doprinijelo sigurnosti građana i zaštiti okoliša.		
4.1.1.	Izgradnja, modernizacija i unaprijeđenje ekonomske održivosti općinskih i mjesnih sistema vodosnabdijevanja	
4.1.1.1.	Izgradnja novih, proširenje i modernizacija postojećih općinskih i mjesnih sistema vodosnabdijevanja	Ugovoreno ukupno 5.152.312,31 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) od čega je realizovano 3.460.181,61 KM za izvođenje radova na 38 projekata te za izradu tehničke dokumentacije za 12 projekata i za 3 projekata za detaljna hidrogeološka istraživanja.
		Dužina sekundarne mreže javnog vodosnabdijevanja od 221 km u vodovodnom sistemu Lukavac
		Realizovano 80.000 KM na mjesnom području D.Potok radi poboljšanja snabdijevanja stanovništva vodom.
		Omogućeno napajanje vodom iz općinskog vodovoda za cca 160 domaćinstava. Izgrađeno cca 7,0 km glavnog distribucionog voda.
		WATSAN PROJEKAT: Ukupan budžet projekta trenutno: 8.005.000,10 KM + PDV
		U toku je izgradnja sekundarne vodovodne mreže u nekoliko mjesnih zajednica.

		U općini Sapna nije bilo proširenja sekundarne mreže u datom periodu Izvršena rekonstrukcija dva mjesna vodovoda kao i proširenje i rekonstrukcije dijela gradskih vodovoda urađena tri nova rezervoara za vodosnabdijevanje Trenutni gubitci 44,5%
4.1.1.2.	Izrada Studije za smanjenje gubitaka i Plana sanacije sekundarne vodovodne mreže;	U općini Sapna gubici su oko 20%. Smanjenja gubitaka vode u javnom vodovodnom sistemu
4.1.1.3.	Materijalnim i institucionalnim jačanjem komunalnih preduzeća unaprijediti ekonomsku održivost sistema i operatera vodosnabdijevanja	Ugovoreno ukupno 915.249,82 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) od čega je realizovano 888.496,27 KM. Općina Gračanica je potpisala memprandumo razumjevanja Projekta općinskog okolišnog i ekonomskog upravljanja (MEG).
4.1.2.	Izgradnja, modernizacija i legalizacija općinskih i mjesnih kanalizacionih sistema, po prioritetima jedinica lokalne samouprave	Ugovoreno ukupno 428.525,66 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) od čega je realizovano 206.929,72 KM za izvođenje radova na 8 projekata te za izradu tehničke dokumentacije za 11 projekata. Za rekonstrukciju i proširenje sistema za prikupljanje i odvođenje fekalne kanalizacije u periodu 1-6 .2017.godine uloženo 98.124 KM. urađena dionica oko 4 km novih kanalizacionih kolektora Izrada projekata i studija za gradsku kanalizaciju i kanalizacije u mjesnim zajednicama. Na projektu „Izgradnja kanalizacije u općini Doboj Istok” čija je ukupna planirana vrijednost 6.890.000 KM do sada je realizovano 813.169 KM.
4.1.3.	Izgradnja postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, po prioritetima jedinica lokalne samouprave	Ugovoreno ukupno 108.962,84 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) od čega je realizovano 46.500,00 KM za izvođenje radova na jednom projektu te za izradu tehničke dokumentacije za 5 projekata. Realizovano 47.000.KM za izradu projektno tehničke dokumentacije za izgradnju prečišćavača otpadnih voda. Općina Gračanica je planirala stvoriti preduslove za izgradnju postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda. u izradi je glavni projekat prečišćavača za područje grada Radovi na kolektoru otpadnih i kolektor otpadnih voda sa proširenjem kanalizacione mreže
4.1.4.	Izrada tehničke dokumentacije i uređenje vodotoka II. kategorije, po prioritetima jedinica lokalne samouprave	Ugovoreno ukupno 1.956.906,57 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) od čega je realizovano 1.395.732,74 KM za izvođenje radova na 13 projekata te za izradu tehničke dokumentacije za 16 projekata. U okviru Programa hitnog opravka od poplava (FERP) urađeni projekti Sanacije obala i čišćenja korita rijeka. Izvršeno čišćenje korita i sanacija obala ukupne dužine 2.322 m Urađen projekat regulacije Čojlučkog potoka. Ukupna dužina vodozaštitnog objekta 300 m. urađene regulacija na dvije dionice vodotoka u gradu ukupne dužine oko 500m Uklanjanje otpada iz korita Kruševačke rijeke
4.1.5.	Sanacija brane Modrac, IV faza	Ugovoreno ukupno 14.377,89 KM (sa prenesenim ugovorenim obavezama iz 2016. godine) koja nisu realizovana jer je planirano da će se IV faza sanacije brane Modrac finansirati iz sredstava Evropske unije.
Prioritetni cilj: 4.2. Infrastrukturu snabdijevanja toplotnom energijom, optimizirati i prilagoditi potrebama stanovništva i privrede		
4.2.1.	Toplifikacija dijela općine Živinice	Ukupna vrijednost projekta izgradnje sekundarne mreže u općini Živinice iznosi 5.500.000 KM od čega je do sada realizovano 1.300.000 KM što je 23,64%
4.2.2.	Proširenje mreže snabdijevanja toplotnom energijom općine Gračanica	Završeno proširenje toplovodne mreže na trasi Belamionix - Etna, općina Gračanica. Potpisan je ugovor za proširenje toplovodne mreže u vrijednosti od 37.187 KM
Prioritetni cilj: 4.3. Modernizovati saobraćajnu infrastrukturu i osigurati funkcionalno, ekonomski i okolišno održivo povezivanje sa okruženjem.		
4.3.1.	Izgradnja i rekonstrukcija cestovne mreže na području Tuzlanskog kantona, po prioritetima jedinica lokalne samouprave	

4.3.1.1.	Rekonstrukcija puta Kobilići-Međeđa	Nije bilo aktivnosti
4.3.1.3.	Rekonstrukcija i proširenje glavnog lokalnog puta u općini Teočak	U izvještajnom periodu nije imala aktivnosti vezano za rekonstrukciju glavnog lokalnog u općini Teočak
4.3.1.3.	Izgradnja saobraćajnica u Zoni B općine Banovići	Aktivnost realizovana u procentu od 70%
4.3.2.	Izgradnja cestovne infrastrukture za povezivanje Tuzlanskog kantona sa glavnim cestovnim koridorima	U cestovnu infrastrukturu TK utrošeno je 11.148.642,06 KM u okviru čega su urađene tri raskrsnice sa kružnim tokom, te ukupno 8.840 metara ceste Uz izvođenje radova na rekonstrukciji pojedinih dionica cesta urađeno je i 2.900 metara pješačkih staza. i asfaltirano je 1,81 km regionalnih cesta. Pored redovnog i zmskog održavanja puteva sanirana su i tri klizišta.
4.3.2.1.	Izgradnja regionalne saobraćajnice Tuzla – Dokanj (I, II i III faza)	Aktivnost realizovana sa 100%
4.3.2.2.	Unaprijeđenje regionalne saobraćajnice za priključak općine Banovići na saobraćajnicu Tuzla-Žepče	U izvještajnom periodu nisu rađene aktivnosti na ovom projektu
Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima		
Prioritetni cilj: 5.1. Uspostaviti funkcionalan sistem monitoringa parametara zaštite okoliša kako bi se osiguralo praćenje i unaprjeđenje stanja okoliša		
5.1.1.	Proširenje postojećeg sistema monitoringa zraka, voda i zemljišta u Tuzlanskom kantonu.	
5.1.1.1.	Unaprijeđenje postojećeg sistema za monitoring kvaliteta zraka.	Nabavljen server za sistem za praćenje kvaliteta zraka na području TK
5.1.1.2.	Uspostava sistemskog monitoringa površinskih voda II kategorije u Tuzlanskom kantonu i uvezivanje sa sistemom Agencije za vodno područje rijeke Save.	
5.1.1.3.	Uspostava sistemskog monitoringa stanja zemljišta u saradnji sa Federalnim zavodom za agropedologiju.	
5.1.2.	Inventarizacija i uspostavljanje sistema monitoringa biološke i geološke raznolikosti u Tuzlanskom kantonu.	
5.1.3.	Izrada nedostajuće strateško-planske dokumentacije od značaja za sektor okoliša.	Izabran nosilac izrade Katastra zagađivača za područje Tuzlanskog kantona, te je u toku izrada Katastra
Prioritetni cilj: 5.2. Zaštititi okoliš smanjenjem pritiska i uspostavljanjem održivog upravljanja prirodnim resursima		
5.2.1.	Izrada elaborata i provedba mjera zaštite izvorišta u općinskim i mjesnim vodovodnim sistemima.	
5.2.1.1.	Uskladiti postojeće, izraditi i usvojiti nedostajuće Elabore o zaštiti izvorišta u skladu sa važećim pravilnikom i po prioritetima JLS.	Urađen Elaborat i proveo mjere zaštite izvorišta
5.2.1.2.	Sprovesti tehničke mjere zaštite izvorišta po prioritetima JLS u skladu sa urađenim elaboratima, te Zakonom o vodama FBiH i podzakonskim aktima.	Shodno urađenim Elaboratima sprovede se mjere zaštite za općinski vodovod.
5.2.2.	Unapređenje kvaliteta zemljišta vraćanjem funkcije degradiranog zemljišta.	Karta upotrebne vrijednosti zemljišta izrađena 2015god.
5.2.2.1	Izraditi kartu upotrebne vrijednosti zemljišta u TK i plan saniranja ili otklanjanje oštećenja, odnosno vraćanja u funkciju oštećenog tla	Dio sredstava iz Programa korištenja sredstava prikupljenih od promjene namjene poljoprivrednog zemljišta se koristi za finansiranje izrade Karta upotrebne vrijednosti zemljišta.
5.2.2.2.	Operacionalizacija pripremljenih planova unaprjeđenja kvaliteta zemljište i vraćanja u funkciju degradiranog zemljišta	Nije bilo aktivnosti
5.2.2.3.	Izrada katastra klizišta TK	Nije bilo aktivnosti
5.2.2.4.	Izrada plana sanacije i sprječavanja nastanka klizišta	Nije bilo aktivnosti
5.2.3.	Analiza postojećeg stanja upravljačkih praksi u poljoprivredi, izrada i provedba Programa mjera za upravljanje zagađenjem iz poljoprivrednih aktivnosti	Nije bilo aktivnosti
5.2.3.1.	Analiza postojećeg stanja upravljačkih praksi u poljoprivredi uključujući izračun pokazatelja o potrošnji đubriva i pesticida, te izrada odgovarajućeg programa mjera za upravljanje	Nije bilo aktivnosti

	zagađenjem iz poljoprivrednih aktivnosti	
5.2.3.2.	Financijska podrška privrednicima za implementaciju projekata čistije proizvodnje	Nije bilo aktivnosti
5.2.4.	Uspostava redovnog praćenja i unaprijeđenje zdravstvenog stanja šuma i šumskog zemljišta.	
5.2.4.1.	Inventarizacija šuma i šumskog zemljišta u cilju uspostave baze podataka u GIS-u, te nabavka potrebnog softvera	Zbog nedostatka materijalnih i finansijskih sredstava nije bilo aktivnosti na realizaciji ovog projekta
5.2.4.2.	Praćenje zdravstvenog stanja i devastacije šuma i šumskog zemljišta (koristeći GIS bazu)	Akcionim/operativnim planom nisu planirane aktivnosti na realizaciji ove mjere u 2017. godini
5.2.4.3.	Tehničko opremanje čuvarske službe za adekvatnije praćenje zdravstvenog stanja šuma te sistem dojava i borbe protiv požara (nabavka opreme za održavanje zdravstvenog stanja šuma, izgradnja osmatračnica, nabavka telekomunikacijske opreme, nabavka vatrogasnih vozila)	Navedene aktivnosti su u djelokrugu JP "Šume TK" d.d. Kladanj. Vlada BiH u parlamentarnu proceduru Prijedlog Zakona o šumama kojim je predviđen drugačiji način organizacije čuvarske službe.
5.2.4.4.	Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju FSC certifikata i recertifikacije	Održan je kontinuitet, izvršena recertifikacija i produžen je rok važenja certifikata po FSC standardu u državnim šumama na području TK do 2021. godine.
5.2.4.5.	Sufinansiranje projekata koji se odnose na održivo upravljanje šumama	Realizovani su manji projekti pošumljavanja
Prioritetni cilj: 5.3. Uspostaviti funkcionalan sistem upravljanja otpadom kako bi se zaštitio okoliš i zdravlje stanovništva.		
5.3.1.	Izrada nedostajuće i harmonizacija postojeće strateško-planske dokumentacije za upravljanje otpadom.	Planirani kapitalni projekti vezani za prečišćavanje otpadnih voda iznosu od 166.894 KM od čega je realizovano 40.000 KM
5.3.1.1.	Izrada programa povećanja obuhvata stanovništva organiziranim prikupljanjem i odvajanjem otpada;	U toku je druga faza izmjene Prostornog plana TK - izraden Nacrt Prostornog plana i isti upućen Savjetu na razmatranje
5.3.1.2.	Provesti i izmjene i dopune Prostornog plana TK kako bi se obezbijedio funkcionalan i ekonomski održiv razmještaj infrastrukture upravljanja otpadom.	donesena odluka o proširenju područja odvoza otpada na 80 % stanovništva na području općine
5.3.2.	Razvoj infrastrukture za sortiranje i prikupljanje reciklažnog otpada.	Pilot projekat reciklažnog ostrva. Planirani su kapitalni projekti vezani za poboljšanje sistema upravljanje otpadom
Prioritetni cilj: 5.4. Intenzivirati provedbu principa i mjera energetske efikasnosti.		
5.4.1.	Povećanje energetske efikasnosti javnih objekata na području TK.	Još uvijek u toku izrada Programa EE-i sufinansiranja dijela projekta „Energetska obnova škola u sklopu projekta EU/IPA INTERREG saradnje“-„Smart schools“
5.4.1.1.	Povećanje energetske efikasnosti na min. 18 javnih objekata na području TK	Na sedam objekata završeni radovi na provedbi mjera predviđenih izradenim elaboratima. Povećanje energetske efikasnosti u JU Sportsko rekreativni centar Srebrenik.
5.4.1.2.	Uvođenje institucije i edukacija energetske menadžera u budžetskim ustanovama	
5.4.2.	Program sufinansiranja primjene mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije.	Planirani kapitalni projekti vezani za toplifikaciju ili proširenje toplovodne mreže u cilju smanjenja broja individualnih ložišta kao zagađivača
5.4.2.1.	Financijska podrška projektima u oblasti EE i OIE	Projekat energetske efikasnosti u stanogradnji za zgradu sa 35 stambenih jedinica. Proširenje toplovodne mreže u ulici Vase Pelagića, završeni radovi na utopljavanju zgrade općine Lukavac
5.4.2.2.	Uvesti sistem stimulansa i destimulansa za povećanje energetske efikasnosti u domaćinstvima i privredi, kao i stimuliranje zamjene uvoznih fosilnih goriva domaćim gorivima iz obnovljivih izvora	U pripremi elaborat o mjerama energetske efikasnosti u JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik. Urađen energetski pregled objekta. Potpisani ugovori o utopljavanju zgrade kolektivnog stanovanja u naselju Luke

2.5. Pregled finansijskih ulaganja za 2017. godinu

Ukupno planirana sredstva za realizaciju Strategije razvoja Tuzlanskog kantona su na nivou od 346.971.980 KM za ukupno 45 mjera u svim sektorima, od čega je Akcionim/operativnim planom za 2017. godinu planiran iznos od 59.354.741 KM. Analizom dobivenih informacija od resornih ministarstava uočeno je da pored dostavljenih informacija o realizovanim projektima/programima postoji još znatan broj aktivnosti sa značajnim sredstvima koja su realizovana u 2017. godini, a koje su obuhvaćena kroz godišnje izvještaje o radu, koji su razmatrani i usvojeni od strane Vlade Tuzlanskog kantona ili drugih nadležnih tijela.

Prikupljenim izvještajima o implementaciji strateških dokumenata, u kojima su sadržani i godišnji izvještaji o radu resornih ministarstava, ukupno planirana sredstva su značajno veća i iznose 114.960.504 KM, dok vrijednost uložениh sredstava po svim osnovama iznosi 78.566.043 KM ili 68,34% od planiranih sredstva, i to prema strukturi predstavljenoj u Tabeli 4.

Tabela 27. Vrijednost realizovanih sredstava po Strateškim ciljevima u 2017. godini

Strategija razvoja TK- Izvještaj o provođenju operativnog/akcionog plana (2017-2019) za 2017. godinu	Ukupno planirana sredstva u 2017. godini	Ukupno realizovana sredstva u 2017. godini	% realizacije
Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj).	38.109.740	18.038.953	47,33%
Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj)	7.544.979	7.450.179	98,74%
Strateški cilj 3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom	34.177.520	30.469.707	89,15%
Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska.	26.619.529	18.686.940	70,20%
Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima	8.508.736	3.920.264	46,07%
UKUPNO	114.960.504	78.566.043	68,34%

Najviše realizovanih sredstva u 2017. godini je u okviru Strateškog cilja 3: 30.469.707 KM, od čega je Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona u 2017. godini je za sveukupne potrebe socijalne zaštite realizovano 29.546.238,56 KM (3.968.034,54 KM iz Budžeta FBiH) za razne oblike pomoći za 23.326 korisnika. Pored toga u okviru podrške povratnicima, raseljenim osobama i izbjeglicama realizovano je 679.278,77 KM.

Prikupljenim izvještajima o implementaciji strateških dokumenata, u kojima su sadržani i godišnji izvještaji o radu resornih ministarstava, ukupna vrijednost uložениh sredstava po svim osnovama iznosi 78.566.043 KM, od čega su 44.663.298 KM realizirana sredstva iz Budžeta TK. Iz ostalih budžetskih sredstava (viših i nižih nivoa vlasti) je realizirano 32.557.906 KM, dok je iz EU fondova i drugih vanjskih izvora realizirano 925.345 KM.

Detaljan prikaz visina sredstava realiziranih u 2017.godini po strateškim ciljevima kao i izvorima finansiranja prikazan je u Tabeli 5.

Tabela 28. Struktura finansiranja po strateškim ciljevima i izvorima finansiranja u 2017. godini

Strategija razvoja TK- Izvještaj o provođenju operativnog/akcionog plana (2017-2019) za 2017. godinu	Ukupno planirana sredstva	Ukupno realizovana sredstva	Vlastita sredstva	Drugi budžetski izvori	EU fondovi	Drugi vanjski izvori	Naziv vanjskog izvora
Strateški cilj 1: Osigurati stabilnost i prosperitet razvoja privrede Tuzlanskog kantona (ekonomski razvoj).	38.109.740	18.038.953	6.155.095	15.005.908	24.673	104.180	HO Muslim Aid, Korisnici projekta
Strateški cilj 2: Uspostaviti efikasne sisteme upravljanja razvojem ljudskih potencijala i tržišta rada, u cilju povećanja zapošljavanja (društveni razvoj)	7.544.979	7.450.179	1.615.699	480.000	0	128.992	Ambasade - Vlade Japana
Strateški cilj 3: Poboljšati kvalitetu života, sigurnost i socijalnu uključenost građana i učiniti politiku socijalne zaštite pravičnom i djelotvornom	34.177.520	30.469.707	27.035.597	4.034.148	0	0	-
Strateški cilj 4: Modernizovati i učiniti ekonomski održivom javnu infrastrukturu, prvenstveno saobraćajnu, vodnu i energetska.	26.619.529	18.686.940	6.037.840	12.649.100	0	0	-
Strateški cilj 5: Uspostaviti funkcionalan sistem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima	8.508.736	3.920.264	3.819.066	388.750	318.750	348.750	UNDP
UKUPNO	114.960.504	78.566.043	44.663.298	32.557.906	343.423	581.922	0

Indikativni finansijski izvještaj ukazuje da je najveći izvor sredstava iz vlastitih izvora (44,6 milion KM), zatim iz drugih budžetskih izvora (32,6 miliona KM), a potom iz EU i drugih fondova (blizu 1 milion KM).

Analizom izvještaja o radu konstatovano je da postoji još značajnih budžetskih sredstava, koja se nisu mogla obuhvatiti ovim izvještajem. Naime, u izvještajima resornih ministarstava prikazano je dosta prihodi i rashodi, bez posebne specifikacije po strukturi izdvajanja, tako da nije moguće definisati izdvajanja na programske aktivnosti. Narednim akcionom planu će se pokušati definisati način za prevazilaženje identifikovane problematike, te bi na taj način stvorili preduslove da naredna izrada izvještaja bude jednostavnija, a prezentacija efekata konkretnija i sveobuhvatnija.

3. Institucionalni kapaciteti za razvoj

Sistem za razvojno planiranje i upravljanje razvojem predstavlja cjelovit i usklađen proces održivog, ekonomskog, društvenog, okolišnog i prostornog prilagođavanja, na Ustavu i zakonima zasnovanim potrebama i interesima građana i društva. On podrazumijeva postojanje odgovarajućih finansijskih sredstava, te zahtijeva postojanje odgovarajućeg pravnog, institucionalnog i metodološkog okvira koji bi osigurao djelotvorno i koordinirano planiranje i realizaciju socio-ekonomskih razvojnih prioriteta.

Kako bi se uredili ciljevi i načela razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Federacije BiH, kantona i jedinica lokalne samouprave, vrste strateških kao i dokumenata neophodnih u postupku njihove implementacije, odgovorna tijela, proces razvojnog planiranja i upravljanja, te programiranje, monitoring, evaluaciju i izvještavanje, finansiranje implementacije strateških dokumenata i nadzor, Federalni zavod za programiranje razvoja u saradnji sa Federalnim ministarstvom pravde i SDC/UNDP Projektom integriranog lokalnog razvoja (ILDLP) proveo je aktivnosti na harmoniziranju planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine i donošenju Zakona o planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 32/17 od 28.4.2017.godine). Normiranje sistema strateškog planiranja i upravljanja razvojem ima za cilj ojačati koordinaciju i korištenje javnih sredstava i druge resurse na odgovoran, transparentan, efektivan i efikasan način radi ostvarivanja kvalitetnijeg i boljeg života građana.

Istitucionalni okvir za razvojno planiranje i upravljanje razvojem u FBiH čine Vlada FBiH, federalni organi uprave i federalne upravne organizacije, Federalni zavod za programiranje razvoja, vlade kantona, kantonalni organi uprave i kantonalne upravne organizacije, jedinice lokalne samouprave i tijela za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u kantonima i jedinicama lokalne samouprave.

Strategijom razvoja Tuzlanskog kantona 2016.-2020. godina propisane su slijedeće ključne funkcije kantonalnih ministarstava (i relevantnih sektora) kao i drugih kantonalnih organa uprave i kantonalnih upravnih organizacija unutar sistema za upravljanje razvojem:

- koordiniranje i uključivanje u proces razvoja integriranih ili sektorskih kantonalnih strategija;
- koordiniranje sa pripadajućim jedinicama lokalne samouprave u procesu izrade i implementacije kantonalnih strategija;
- priprema godišnjeg/višegodišnjeg plana rada za ministarstvo bazirano na usvajanju strateških dokumenata (i njihovih operativnih okvira) koji su direktno vezani za budžet i program javnih investicija Kantona;
- osiguravanje ispravnosti u procesima implementacije, monitoringa i izvještavanja u realizaciji mjera/prioriteta identifikovanih unutar godišnjeg plana rada ministarstva/institucije, baziranog na razvojnim ciljevima i indikatorima postavljenih unutar relevantnog strateškog okvira;
- korištenje informativnog sistema za upravljanje javnim investicijama (PIMIS) u procesu pripreme kantonalnog programa javnih investicija, baziranog na konkretnim prioritetima postavljenim unutar relevantnih strateških dokumenata;
- razmjenu informacija i interakciju sa Odjeljenjem za razvoj u okviru Ministarstva razvoja i poduzetništva TK u procesu godišnjeg planiranja, budžetiranja, implementacije, monitoringa i realizacije razvojnih prioriteta;

- osiguravanje i redovno ažuriranje baza podataka relevantnih za razvoj projektnih prijedloga i osiguravanje finansiranja iz vanjskih izvora uz praćenje projekata iz nadležnosti resornog ministarstva.

Da bi se postiglo kontinuirano povezivanje razvojnih politika na širem regionalnom nivou i povezivanje politika ministarstava sa provedbom mjera Strategije, Odjeljenje za razvoj u okviru Ministarstva privrede vrši pripremu polugodišnjeg/godišnjeg Izvještaja o stanju implementacije, odnosno Izvještaja o razvoju Tuzlanskog kantona, čime se omogućava aktivnija uloga u praćenju provedbe Strategije razvoja Tuzlanskog kantona.

Kako bi se pružila podršku Ministarstvu privrede i Vladi Tuzlanskog kantona u primjeni Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem Federacije Bosne i Hercegovine, uključujući i podršku novom ciklusu planiranja za period iza 2020. godine, Vlada Tuzlanskog kantona i Projekat integriranog lokalnog razvoja, koji je zajednička inicijativa Švicarske Vlade i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija Bosne i Hercegovine (UNDP BiH), su u 2017. godini potpisali Protokol o saradnji na realizaciji treće faze Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILD III). U narednom četverogodišnjem periodu, ILD III ima za cilj proširenje i konsolidiranje znanja i sistema za upravljanje razvojem na lokalnom, kantonalnom i entitetskom nivou.

Što se tiče izgradnje institucionalnih kapaciteta za učinkovito upravljanje razvojem, ocijenjeno je da se *nedostaci upravljanja razvojem Tuzlanskog kantona mogu prevazići jačanjem postojećeg Odjeljenja za razvoj u okviru Ministarstva privrede, kao efektivnog i funkcionalnog mehanizma za planiranje i upravljanje razvojem i međunarodnu saradnju.*

4. Izazovi u provedbi strategije

Stvarni rezultati razvoja, koji proizlaze iz implementacije strategije razvoja, mogu biti vidljivi i mjerljivi jedino ukoliko se sistemski provodi praćenje i vrednovanje realizacije strategije. Sistemsko praćenje i vrednovanje (monitoring i evaluacija) realizacije strategije omogućava mjerenje nivoa ostvarenja postavljenih ciljeva, dajući također mogućnost za poduzimanje pravovremenih mjera u cilju eventualnih korekcija. Proces izrade izvještaja o implementaciji za 2016. godinu je već ukazao na potrebu uspostavljanja funkcionalnijeg sistema, te jačanja kapaciteta svih službenika uključenih u proces upravljanja razvojem Tuzlanskog kantona.

Kao što je već istaknuto, trenutni nedostaci upravljanja razvojem Tuzlanskog kantona i izazovi sa kojima se javna tijela susreću u provedbi strategije, mogu biti ublaženi jačanjem postojećeg Odjeljenja za razvoj u okviru Ministarstva privrede, kao i uspostavljanjem efektivnog i funkcionalnijeg mehanizma za planiranje i upravljanje razvojem i međunarodnu saradnju.

Uz institucionalno jačanje, neophodno je planirati materijalno-tehničko i kadrovsko osnaživanje razvojnih mehanizama na nivou kantona, te podizanje nivoa znanja, vještina i kapaciteta službenika koji će biti angažovani na poslovima planiranja i upravljanja razvojem kantona.

Pored navedenog, ključnu ulogu u procesu realizacije strategije imaće druga ministarstva, kantonalne institucije i organi uprave, kao i općine Tuzlanskog kantona. U narednom periodu potrebno je sistem izvještavanja unaprijediti kroz poboljšanje sistemskog praćenja indikatora razvoja na svim nivoima i razmjenu informacija i interakciju sa Odjeljenjem za razvoj u okviru

Ministarstva privrede u procesu godišnjeg planiranja, budžetiranja, implementacije, monitoringa i realizacije razvojnih prioriteta te osiguravanje i redovno ažuriranje baza podataka relevantnih za razvoj. Pored toga priprema godišnjih/višegodišnjih planova rada za ministarstva treba biti bazirana na usvajanju strateških dokumenata (i njihovih operativnih okvira) koji su direktno vezani za budžet i program javnih investicija Kantona.

5. Potreba za ažuriranjem strategije

Budući da je u toku provođenje izrade drugog godišnjeg izvještaja i praćenja pokazatelja na nivou strateških i prioritarnih ciljeva ocijenjeno je da je prerano govoriti o potrebi za ažuriranjem strategije, jer je preporučeni period praćenja minimalno tri godine, prije nego što se ocijeni i iskaže potreba za revizijom Integrirane strategije razvoja. U prilog tome ide i činjenica što nisu konstatovani ozbiljniji zastoji i problemi u realizaciji planiranih mjera i projekata, te je prema postojećim dostupnim podacima procenat realizacije mjera i aktivnosti na solidnom nivou, te bi prema svemu navedenom u narednoj godini bilo potrebno dati procjenu stanja implementacije i ocjenu potrebe za revizijom Strategije razvoja Tuzlanskog kantona.

BOSNA I HERCEGOVINA

Federacija Bosne i Hercegovine

Tuzlanski kanton

Ministarstvo privrede

Broj: 03/1-28-17765/18

Tuzla, 03.07.2018. godine

MINISTAR

Osman Puškar, prof.